

**DO U TRAKYA A IZLARININ EK L B LG S N
BEL RLEYEN TEMEL ÖZELL KLER**

Ahmet GÜN EN*

ÖZET

Do u Trakya a ızları, batı ve do u olmak üzere iki kola ayrılan Rumeli a ızlarının do u kolunda yer alır. Bu anlamda, do u kolunun Bulgaristan ve Yunanistan ayaklarından sonra Türkiye aya ını te kil eder. Birçok bakımdan Batı Rumeli a ızlarından ayrılan Do u Trakya a ızları, ses ve ekil bilgisi özellikleri itibariyle birçok bakımdan da Türkiye Türkçesi yazı dilinin dayandı ı stanbul a zına yakla maktadır. Bu çalı mada Do u Trakya a ızlarının ekil bilgisini belirleyen birtakım temel özellikler üzerinde durulmu tur. Söz konusu özellikler bölge a ızlarına ait derlenmi metinlere dayalı olarak

0. Giri

Bilindi i üzere, Türkiye Türkçesi a ızları veya Türkolojideki yaygın ifadesiyle Anadolu ve Rumeli a ızları denince, Türkiye Cumhuriyeti'nin siyasi sınırları içindeki il, ilçe ve köylerde konu ulan ve ölçünlü Türkçeye göre farklı fonetik ve morfolojik özellikler ta ıyan a ızlar anla ılır. Ancak bugün siyasi sınırlarımız dı ında kalmakla birlikte Anadolu ve Do u Trakya a ızlarının tabii devamı durumundaki Irak, Suriye, Kıbrıs, Yunanistan, Bulgaristan, Romanya, Makedonya vb. Türk a ızlarını da aynı çerçevede mütaala etmeliyiz.

Bu çalı ma ile söz konusu edece imiz Do u Trakya a ızları ise, Anadolu a ızlarının tabii bir uzantısı durumundaki Rumeli a ızlarının bir bölümüdür.

Macar Türkolog J. Németh'in yaptığı ı sınıflamaya göre, Rumeli Türk a ızları batı ve do u olmak üzere iki ana kola ayrılmaktadır. Do u Rumeli a ızları Bulgaristan'ın Lom-Sofya-Samokov-Köstendil-Ege denizi sahiline kadar uzanan hattın do u ve güneyinde konu ulurken, Batı Rumeli a ızları da Lom-Samokov hattından batıya ve Samokov-Köstendil-Makedonya hattından kuzeye do ru uzanan bölgede konu ulmaktadır.¹

Bu sınıflandırmaya göre Do u Trakya a ızları, Do u Rumeli a ızlarına dahildir. Németh'e göre; 1. Kelime sonunda /ı/, /u/, /ü/ yerine /i/ ünlüsünün bulunması (alti, buldi, köpri, öldi vb.), 2. Duyulan geçmi zaman eki -mı , -mu /-mü yerine daima -mi ekinin kullanılması (almi , okumi , ölmü vb.), 3. Bazı durumlarda /i/ > /ı/ de i iminin görülmesi (benim, verdım, evinde), 4. Sedalı ve süreksiz damak ünsüzü /g/nin korunması (agaç, begen- vb.), 5. İmdiki zaman kipi için -yor eki yerine -y ekinin kullanılması (yapay, istey vb.) gibi özellikler Batı

¹ Gyula Németh, "Bulgaristan Türk A ızlarının Sınıflandırılması Üzerine", TDAY Belleten 1980-1981, TDK Yay., s. 113-167; G. Hazai; "Rumeli A ızlarının Tarihi Üzerine", TDAY Belleten 1960, TDK Yay., s. 205-211; M. Mansuro lu, "Edirne A zında Yapı Özellikleri", TDAY Belleten 1960, TDK Yay., s. 181-204; J. Eckmann; "Edirne A zı", Çev.: O uzhan Durmu , İmî Ara tırmalar, Yıl: 2004, Sayı: 18, s. 135-150.

Rumeli a ızlarını Do u Rumeli a ızlarından farklı kılıp Kuzeydo u Anadolu a ızlarına yakla tırırken, Do u Rumeli a ızlarının en önemli temsilcisi de stanbul a zı olmaktadır.²

Gerçekten de genelde Do u Rumeli, özelde de söz konusu etti imiz Do u Trakya a ızları, bugün ölçünlü Türkiye Türkçesinin dayandı ı stanbul a zına en yakın Türk a ızlardır. Anadolu a ızları ile kar ıla tırdı ımızda ses bilgisinden ekil bilgisine, söz varlı ından söz dizimine kadar birçok özellik, Do u Trakya a ızlarını Anadolu a ızlarından farklıla tırırken, stanbul a zına veya ölçünlü Türkçeye yakla tırmaktadır. Mesela, ses bilgisi bakımından kapalı /e/ (g) ve genizsi damak ünsüzü olan (nazal) /n/ (ñ)nin bulunmayı ı, ekil bilgisi ve söz varlı ı bakımından Anadolu a ızlarında ya ayan birçok arkaik eklin bulunmayı ı, söz dizimi bakımından devrik cümle kullanımının daha fazla olu u gibi özellikler Do u Trakya a ızlarını Anadolu a ızlarından uzakla tırırken, ölçünlü Türkçeye veya ona temel te kil eden stanbul a zına da yakla tırmaktadır. Bu sebeple, Anadolu a ızlarında hemen daima nazal/genzel orta ve arka damak n'si ile kar ımıza çıkan ikinci ki i teklik ve çokluk iyelik ekleri, ikinci teklik ve çokluk ahıs ekleri ve emir 2. teklik ve çokluk ahıs çekimlerindeki /n/ler, genzel orta ve arka damak /n/si de il, ölçünlü Türkçedeki gibi, di eti ünsüzü olan /n/dir. Dolayısıyla Do u Trakya a ızlarında vér-, géce, yél...vb. ile saña, oña, baña; seniñ, onuñ, babañ, anañ; oıuduñ, geldiñ, górdüñ ñü... vb. ekillere rastlayamayız.

Rumeli Türk a ızlarının bir kolu durumundaki Do u Trakya a ızları üzerindeki çalı malar çok eskilere gitmedi i gibi, kanaatimizce yeterli olmaktan da uzaktır. Birkaç lisans tezinden³ sonra bölgeye ara tırma amaçlı

² G. Németh, agm., s. 130 ; J. Eckmannn, agm., s. 137.

³ Talia Yavero lu; Edirne A zı, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Co rafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, Ankara 1953; Sıtkı Badem; Tekirda A zı, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Co rafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, Ankara 1959; Aysel Orhon; Uzunköprü A zı Üzerinde Bir Dil Ara tırması, stanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, stanbul 1958, Türkiyat Enstitüsü Nu. 505.

geziler düzenleyen ve derledikleri metinler üzerinde yaptıkları incelemeleri makale ve kitap hâlinde yayımlayan Janos Eckmann, Mecdut Mansuro lu⁴ ve Selâhattin Olcay⁵, bu konuda ilk esaslı çalı maları yapan isimlerdir. J. Eckman ve M. Mansuro lu'nun ortakla a yürüttü ü çalı malar, Edirne ve Kırklareli ile sınırlı iken, S. Olcay'ın Do u Trakya Yerli A zı gibi ilk bakı ta bölgenin tamamını kapsayıcı gibi görünse de, çok sınırlı yerle im bölgesine ait ve yetersiz kalan metinleri ile maalesef bölgenin tamamını kapsayacak ölçüde de ildir.

1980'lerin sonunda Trakya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi bünyesinde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü kuran Necmettin Hacıemino lu'nun yönetti i yüksek lisans ve doktora tezleri de⁶ Edirne ve Kırklareli merkez ilçe ve ilçeleri ile sınırlı olup, Do u Trakya'nın tamamını içine almamaktadır. Üstelik bu çalı malar, bölge a zılarını daha çok ses bilgisi özellikleri ile inceleyen çalı malardır.

Son yıllarda yine Trakya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü ile Sosyal Bilimler Enstitüsünde yaptırılan lisans ve yüksek lisans tezleri de⁷ Do u Trakya a ızları üzerindeki ara tırmalara katkı sa layacak niteliktedir.

⁴ J. Eckmann-M. Mansuro lu; "1959 Yılı Trakya Dialektolojisi Gezisi Raporu", stanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, Yıl: 1959, Sayı: IX, s. 113-118; Mecdut Mansuro lu; "Edirne A zında Yapı, Anlam, Deyim ve Söz Dizimi Özellikleri", TDAY Belleten 1960, TDK Yay., Ankara 1988, s. 181-187; Janos Eckmann; "Edirne A zı", Çev.: O uzhan Durmu , İmî Ara tırmalar, Yıl: 2004, Sayı: 18, stanbul: Gökkuşbu Yay., s. 135-150.

⁵ Selâhattin Olcay; Do u Trakya Yerli A zı, 2. Baskı, TDK Yay., Ankara 1995.

⁶ Emin Kalay; Edirne li Havsa İçesi ve Köyleri A ızları (nceleme-Metin), Trakya Ünivesitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamı Yüksek Lisnas Tezi, Edirne 1990; Emin Kalay; Edirne li A ızları, TDK Yay., Ankara 1998; anlı, Cevdet anlı; Kırklareli li Merkez İçe ve Köyleri A ızları (nceleme-Metin), Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Edirne 1990.

Olcay, Selâhattin (1995); Do u Trakya Yerli A zı, Ankara: TDK Yay.

⁷ Derya Evren Kuzu; Gelibolu ve Çevresi A ızları, Tr

Leylâ Karahan'ın Anadolu A ızlarının Sınıflandırılması adlı çalı ması, Anadolu a ız ara tırmaları çerçevesinde önemli bir bo lu u doldururken, birkaç yabancı ara tırmacının makale ve bildiri düzeyindeki denemeleri dı ında, Rumeli a zılarının bugün esaslı bir sınıflandırma çalı masına ihtiyaç duydu u açıktır. Ancak bunun için Türkiye, Yunanistan, Bulgaristan, Sırbistan, Makedonya, Romanya ve Bosna-Hersek gibi birçok ayrı ülke sınırları içinde ya ayan Rumeli Türklü ünün a ız malzemesinin en küçük yerle im birimine kadar hem derleme hem de ses, ekil ve cümle bilgisine kadar inceleme çalı malarının tamamlanması gerekmektedir. Bunun da, a ız ara tırmaları için oldukça acımasız olan zaman faktörüne ra men, zaman alaca ı görünüyor.

Bizim bu çalı mamamız, umulur ki, bu yolda Rumeli a ızlarının Türkiye aya ı ve ekil bilgisi ölçüsünde bir katkı sa lar.

Biz bu çalı mamızda Do u Trakya a ızlarının ekil bilgisine ait karakteristik özelliklerinden söz ettik. Bunu yaparken de, bölge insanının konu malarında adım ba ı kar ımıza çıkan, kullanım örnekleri ki i veya küçük yerle im birimleriyle sınırlı olmayan yaygın örnekleri esas aldık.

Bugün Do u Trakya yerli a ızlarından söz etmenin mümkün olmadığını belirtmek zorundayız. 1959 yılı A ustos ve Eylül aylarında Edirne a zı üzerinde çalı an Mecdut Mansuro lu, "Trakya'nın ba ka yerlerinde oldu u gibi Edirne'de de bugün yerli halk çok azalmı tır. Edirne'nin imdiki ahalisini büyük ço unlukla çe itli tarhlerde Balkanlar'dan gelen göçmenler meydana getirmektedir. Bu durum kar ısında asıl Edirne a zı sönmek üzere dir ve pek uzak olmayan bir gelecekte

Edirne, Tekirda , Kırklareli illerini kapsayan yirmi günlük bir ara tırma gezisi gerçekleştirilen ve bu gezisinde Do u Trakya yerlilerinden derledi i sınırlı metinler üzerinde 1964 yılında Do u Trakya Yerli A zı adlı çalı masını yayımlayan Selahattin Olcay da, " ncelememizin sonuçlarına göre, Do u Trakya yerli a zı kendi özelliklerinden uzakla ma yolundadır ve tabii bu hal bugün daha da ilerlemi olmalıdır. Bu de i me, di er bütün a ızlarda oldu u gibi, radyo, basın, okul ve ula tırmanın geli mesi sonunda ehirlere olan temasın kolay ve sıklı ı yüzünden, yazı dilimize do ru bir seyir takip etmektedir." diyerek, daha 1946'lı yıllarda Do u Trakya yerli a ızlarının tükenme sürecine girdi ini belirtmektedirler. Geçen kırk elli yıllık zaman, bu tükenme sürecini tam anlamıyla tamamlamı görünüyor. Bu yörede do up büyümü biri olarak, bugün elbette Do u Trakya a ız veya a ızlarından söz edebilece i, ama buna asla "yerli" sıfatı verilemeyece i kanaatinde oldu umu belirtmeliyim.

1350'lerden sonra Türkle me sürecine giren bölgede, kendisini "yerli" diye adlandıranlar azımsanmayacak ölçüdedir. Bunlar kendilerine daha çok "Gacal" diyorlar. Tarih boyunca Türk ve yabancı kavimlerin geçi sahası olan Do u Trakya, bu özelli ini bugün de korumaktadır. Osmanlı Türklerinin Rumeli'yi fethinden önce de, 4- 5. yüzyıldan itibaren Balkanlara Hun, Avar, Bulgar, O uz, Peçenek, Hazar ve Kıpçak gibi birçok Türk unsuru gelip yerle mi tir (Olcay, 1995: 7-8). Tabii bölgenin asıl Türkle me süreci Osmanlı fethi ve iskânı ile ba lamı ve gerçekle mi tir. Bu anlamda, Anadolu'da ya layan Tatar Türklerinden ba layarak, Germiyanlı, Bozulus, ymür, Yıva, Arablü, Türkmenlü, Saruhanlı, Bayatlı, Türkmen, Çavdarlı, Yörük vb. yirmi dört O uz boyuna mensup birçok boy ve bunlara ba lı cemaat ve oymak Anadolu'dan gelerek Do u Trakya ve Balkanlara yerle mi , yerle tirilmi tir (Olcay, 1995: 8-9). Anadolu'dan gelen bu Türk unsurları bölgenin yerli ahalisini olu turup bölgeyi Türkle tirirken, özellikle 1777-1878 Osmanlı-Rus, 1912 Balkan ve 1914 Birinci Dünya ve Türk Kurtulu Sava ı ile batıya do ru yüzyıllarca süren Türk göçü yön de i tirmi , adım adım Balkan co rafyasından sökülüp atılan Türklük do uya,

---

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008

yani ana vatan Türkiye'ye, Anadolu'ya yönelmi tir. Türkiye Cumhuriyeti döneminde 1920'den sonraki mübadele muhacirlerinden sonra, 1930, 1950 ve nihayet 1989'da Bulgaristan muhacirleri ile Rumeli Türklü ünün önemli bir bölümü Do u Trakya ve Anadolu'ya göç etmi tir. Böylece Romanya, Yugoslavya, Bulgaristan ve Yunanistan'dan gelen binlerce göçmen Do u Trakya'nın demografik yapısının oldu u kadar, a ız özelliklerinin de i mesinde de etkili olmu tur.

Onun içindir ki, 93 Harbi de denilen 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi'nden bu yana her geçen gün sayıları artan göçmen nüfusla büyük oranda azınlı a dü en yerli veya Gacal nüfusun yanında, yöre halkının ifadesiyle "mâcır" veya "gelme" Türkler, hatta Müslüman Bo nak, Arnavut ve Çingenelerle bölge karma bir etnik yapıya bürünmü tür. Ancak, bütün bu geli me ve de i melere ra men, bölgenin hem etnik hem de a ız özellikleri ile yerli veya O uz/Türk/Türkmen karakterinin hâkim karakterini sürdürdü ünü de söylemek zorundayız. Yüzyıllarca fetihle co an akıncı cedlerin torunları olan, Balkan ve Birinci Dünya Sava r'ında ya adıkları Sırp, Bulgar ve Yunan mezalimini unutmayan Rumeli veya Do u TrakyaTürklü ünün "Türklük uuru" üst seviyedir.

Çalı mamız, esas itibariyle Edirne, Kırklareli, Tekirda illeri merkez ilçe, ilçe ve köyleriyle Çanakkale'ye ba lı Gelibolu ilçesi ve köylerine ait lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde yapılmı tezlerdeki derlenmi metinlere dayandırılmı tır. Bu bölgede do up büyüümü ve yöre a zını konu an bir ailenin çocu u olmamız da bu konuda en büyük avantajımız olmu tur.

Biz çalı mamızda bölge a zının ekil bilgisi özelliklerini belirleyen temel özellikleri tespit ederken, kullandı ımız derleme metinlerde aldı ımız her örne in hangi Türk unsuruna (yani Gacal mı, Da lı mı, Yunanistan, Bulgaristan, Romanya veya Makedonya muhaciri mi) ait oldu unu belirtmeye çalı tık. Bu yöntem, bölge insanı ve bölge a ızlarının nasıl bir yeni terkibe ula tı ını göstermesi bakımından da sanırım yararlı olacaktır. Ayrı bir çalı ma gerektirdi ine inandı ımız Pomak a zını çalı mamızın dı nda tutmayı uygun gördük.

1. Yapım Ekleri

Do u Trakya a ızlarında ölçünlü Türkçeden farklı bir yapım ekinin bulundu unu söylemek mümkün de il. Ancak birkaç yapım ekinin de i ik ses olaylarına ba lı olarak de i mi ekleriyle Anadolu a ızlarından ve yazı dilimizden farklı ve özellikli ekilde kullanımına dikkati çekmek gerekir.

1.1. +in̄, -ıyn/-iyn, -ıylı, -ıylın < +gil

Do u Trakya, hatta bütün Rumeli a ızlarında bugün Anadolu a ızlarında özel isim ve akrabalık adlarına gelerek "aile" ve "topluluk" isimleri yaparak yaygın olarak kullanılan +gil ekinin kullanılmadığını görmekteyiz. Bunun yerine, bir çalı mamızda da belirtti imiz üzere⁸, +gil ekinin de i ik ses olaylarına de i ip a inmi ekli diye dü ündü ümüz +in̄ (+ıyn/+iyn, +ıyl, +ıylı, +ıylın) eki kullanılmaktadır. Birinci ki i iyelik eklerini almı akrabalık isimlerinin üzerine gelerek kullanılan söz konusu ek, Gacal, Da lı a ızları yanında, Yunanistan ve Bulgaristan muhacirleri a ızlarında da kar ımıza çıkacak ekilde yaygın bir kullanıma sahiptir.

biz o gece durduğ evde bubamın̄ (Kırklareli, G; anlı, 1990: 56), indi anamın̄ diya bubamın̄ dola ıya su varsa (Kırklareli, G; anlı, 1990: 57), ingemın̄ sana vuruyala, benim gözüm götürmeye (psala, BM; Gün en, 1984: 95), ingemın̄ın vurmaları gözüm götürmedi (psala, BM; Gün en, 1984: 95), git ingemın̄e söyle (psala, BM; Gün en, 1984: 97), anamıyn yolda ekmek atıyalar (Havsı, G; Kalay, 1998: 135), dedemın̄ın geliyalar (Lalapa a, G; Kalay, 1998: 155), bobamın̄ geldi (Edirne, D; Kalay, 1998: 180), ırdan ağamıylın geldi (Edirne, D;

⁸ Ahmet Gün en; "Edirne ve Yöresi A ızlarında 'Aile' ve 'Topluluk' isimleri Yapan -in̄ (-ıyn ~ iyn , -ıyl, -ıylı ~ -ıylın) Eki Üzerine", Türk Dili, Yıl: 2004, Sayı: 626, Ankara: TDK Yay., s. 150-162.

Kalay, 1998: 183), undan stra ağamıylı tırkiyeye geğiler
(Edirne, D; Kalay, 1998: 183) ...vb.

1.2. +cIk /+cUk

Rumeli Tırklü ünün konu ma dilinde küçültme,
acıma ve sevgi ifade eden +cIk/+cUk ve +cA Iz eklerinin
dikkati çekecek bir yo unlukta kullanılıyor olması, bölge
a ızlarını Anadolu a ızlarından, hatta ölçünlü Türkçeden
farklı kılan en önemli özelliklerden biridir. Söz k

çocu $\dot{k}$ ç $\bar{a}$ zımı (psala, BM; Gün en, 1984: 93), , $\dot{k}$ arıç $\bar{a}$ z
almı ba ç $\bar{a}$ zını evine gitmi (psala, BM; Gün en, 1984:
93), mari işç $\bar{a}$ zım nāpayım i te (Edirne, G; Kalay, 1998:
125), bi duvacı $\dot{k}$ ba ç $\bar{a}$ zına (Enez, G; Kalay, 1998: 133),
kendime bi evc $\bar{e}$ z yaptım (Edirne, D; Kalay, 1998: 184),
istanbolda $\dot{k}$ ışç $\bar{a}$ zım (Edirne, D; Kalay, 1998: 185),),
tuttu $\dot{k}$ ayrıldı $\dot{k}$ bi evc $\bar{e}$ ze (Lalapa a, D; Kalay, 1998: 215),
bi $\dot{k}$ ışç $\bar{a}$ z vamı (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 242), bi
anac bi bebac vamı $\dot{k}$ ışç $\bar{a}$ zın (Tekirda , BM; Tosun,
2004: 242) ... vb.

1.4. +nIk / +nUk < +Iik / +IUk

1.5. +lĀn, +nĀn, +nAyIn < +lAyIn

Bu ekte de /m/ ve /n/ ünsüzleri ile biten zaman isimlerinde -mn- < -ml- ve -nn- <

-nl- de i mesi yanında, ekin /y/ ünsüzünün dü mesi veya erimesi sonucu +lĀn, +nĀn ekinde olu an uzun ünlülü biçiminin örnekleri az de ildir.

sabālan aççık ĩ olurum (Kırklareli, G; anlı, 1990: 63), ben ordan emen sabālan uyķu muyķu tutmadı (Kırklareli, BM; anlı, 1990: 77), aķ amnan büle toplanūlar, dūler ki... (Lalapa a, G; Kalay, 1998: 154), ķapıyı çalōru sabālan (Edirne, D; Kalay, 1998: 190), aķ amnayın edirne arastalarda yatūz (Lalapa a, D; Kalay, 1998: 216), sabālan ķāvede... (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 221) ... vb.

1.6. +rAk

Do u Trakya a ızlarında, kar ıla tırma eki olan "daha çok" anlamı ta ıyan arkaik +rAk ekinin, ufaraķ (< ufak+rak), alçaraķ (< alçak+rak) vb. sınırlı birkaç kelimedede de olsa, kullanıldı ını görüyoruz.

2. Çekim Ekleri

2.1. Ad Çekimi

2.1.1. Çokluk eki

Do u Trakya a ızlarında sıkça görülen /r/ zayıflaması ya da dü mesi ve bunun sonucu olarak da önceki ünlünün uzaması olayı en çok geni zaman eki ile çokluk ekinde görülür. Olcay, Eckmann ve Mansuro lu'nun ekin birden fazla sestene ibaret olan iyelik ve çekim eklerinden önce +lĀ oldu u (ayaķlamı, ellēni) görü lerini ele tirerek, ekin, /r/nin zayıflaması ya da dü mesi sonucu her zaman uzun veya yarı uzun ünlülü olabilece ini, bu olayın herhangi bir ekten önce olması gibi bir kurala ba lanamayaca ını belirtir ki

(Olçay, 1995: 23), biz de Olçay'ın bu görüşlerine katılıyoruz.

+IĀ < +IAr:

uzak memneketlān adlarını unuduyam (Kırklareli, G; anlı, 1990: 62), a çıları ormancılā kollarmı (Kırklareli, D; anlı, 1990: 100), gen lē oynar biz de bakarız ba kızanım (Kırklareli, G; anlı, 1990: 111), delilēn kafalanı delcekmi (psala, BM; Gün en, 1984: 92), gözlāne katrağ indi (Edirne, D; Kalay, 1998: 185), ali kırtuldunun evlānde durdum bayā (Edirne, D; Kalay, 1998: 185), sineklē onuvarı (Edirne, D; Kalay, 1998: 192), avağlān boyu adan yok mu (Havsa, D; Kalay, 1998: 205), ne günlē ge ti (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 218), almanlān top sesi (Tekirda , G; Tosun, 2004: 293), güzel melekłān gelsin (Tekirda , G; Tosun, 2004: 318), belki osmanlılān geldi zaman (Tekirda , YM; Tosun, 2004: 325), u zaman i te babalāmız, annelāmız saklamı la (Gelibolu, YM; Kuzu, 2003: 25), rumlā unnarı dövme kalkarłāmı (Gelibolu, BM; Kuzu, 2003: 31), bunna hep köylāmız (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 50) ... vb.

+nĀ < +IAr:

Sonundaki /r/ sesini kaybeden ekin -nn- <-nl- de i imini geçiren kullanımları da yaygındır:

imdi ē dedim ya ekinnāni günā sevap koyverdik ayvannara (Kırklareli, G; anlı, 1990: 60), attı ayvannān gübresini (Kırklareli, G; anlı, 1990: 63), kızannāna su getiricēn de ekmek yapıcan (Kırklareli, G; anlı, 1990: 87), ālemin adamnānı aldatırsın (psala, BM; Gün en, 1984: 90), onnā yerke adam deveyi kesmi (psala, BM; Gün en, 1984: 92), pādi āhın adamnānın yanına (Edirne, D; Kalay, 1998: 192), sen gitçēdin bi kırıkçıya

annamayvarı (Havsa, D; Kalay, 1998: 207),
çocuğ àğasına bağınca... (Edirne, G; Kalay,
1998: 124)...vb.

+nAr < +IAr:

Ekin /r/ ünsüzünü dü ürmeden kullanıldı ı
ekillerde de -nn- < -nl- de i mesi görülür:

ordan atladı bégirlere gitti (Kırklareli, G;
anlı, 1990: 56), gelinimin ğarda lınin ğ
birer iki er... (Kırklare0faw4NÜ 04'frwNÜ'KK@4few*0Ü@343flwfiw*NÜ

yapdı orayı (Muratlı, G; Olcay, 1995: 33), nereyi mi sorma bana (Pınarhisar, G; Olcay, 1995: 38), undan sonra tekrar arabayı yüklenirler (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 35), babam razı gelmiyor / seninle evlenmeyi (psala, BM; Gün en, 1984: 44), elimi elle yārim / saçımı telle yārim ... (psala, BM; Gün en, 1984: 44), erkezi ūrettim, seni ūretemedim (psala, BM; Gün en, 1984: 94), em ire anımlar da birbirlerini tekerleme sülūler (Sūlo lu, G; Kalay, 1998: 168), adam orayı gidēmi (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 179), iki te kıntarcı aldılar burayı dedi (Tekirda , G; Tosun, 2004: 268), tiren nereyi giderse ben orayı gidicem (Tekirda , YM; Tosun, 2004: 346), bunu biz dedik gidelim kıız baķalım (Edirne, G; Kalay, 1998: 125)...vb.

+Ā < /a/, /e/ ünlüsü veya /k/, /h/ ünsüzleri ile biten isimler + (y)+ yönelme hâli eki +A

Yönelme hâli ekinin Do u Trakya a ızlarına özgü bir di er kullanılı ı da, düz-geni /a/, /e/ ünlüleri ile biten isimler ile sonunda /k/ ve /h/ ünsüzleri bulunan isimlere ünsüz dü mesi ve ünlü birle mesi sonucu uzayarak +Ā eklinde gelmesidir:

bis açmā bilmūz, ne bu kırkūm ellemē bozcāz dī (Kırklareli, G; anlı, 1990: 54), çardā çıktı geliboludan çardā çıktık (Kırklareli, G; anlı, 1990: 57), aylemnen onunna ya amā çalı iyuz (Kırklareli, YM; anlı, 1990: 83), indi gelinner biçmē gitmēri, çapa çapalamā gitmēri (Kırklareli, D; anlı, 1990: 97), biz oracā ayrıldık... te buracā iki odacıķ yopalım dedik (Kırklareli, D; anlı, 1990: 100), sen mecbursun er tarafa çekmē (Muratlı, G; Olcay, 1995: 32), çucukları davulcular sabā kadar eylendiriler (Muratlı, Olcay, 1995: 35), utanıyom arkada lara sūlemē (Pınarhisar, G; Olcay, 1995: 39), dōruldum burā geldim (Demirköy, Olcay, 1995: 46), rumlā unnarı dövme kıalkarlamı (Gelibolu, BM.; Kuzu,

2003: 31), burdaki rumları orā göndermi ler, ordaki türkleri burā göndermi ler (Gelibolu, G.; Kuzu, 2003: 35), açmā ba lamı (psala, BM; Gün en, 1984: 91), pādi ānın elindeki çiçē ellemi (psala, BM; Gün en, 1984: 95), tav anı ba ladım dirē (psala, BM; Gün en, 1984: 106), gidiye em erilerini dola mā (Uzunköprü, G; Kalay, 1998: 173), o vaııttan beri burda ya amā çalı ēriz (Edirne, D; Kalay, 1998: 182), arıada lā gitmi geliboluya mazot almā (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 185), su dōkmē kalkıyım (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 241), seni istemē geldiler (Tekirda , G; Tosun, 2004: 320), albüse doldurcaıklar samanlā (Tekirda , YM; Tosun, 2004: 345) ...vb.

Yönelme hāli eki, bölge a ızlarında "hak" ismine 3. teklik ahıs iyelik eki ile birlikte gelerek "vasıta hāli" ekinin i leviyle kullanılır:

aıına çalı an adamın yövmiyesi kesilmez ıarda ım (psala, Gün en, mdd.), tarlayı aıına i leye beyā (psala, Gün en, mdd.), aıına 'hakkıyla' çalı tı, iy_adamdı (Muratlı, G; Olcay, 1995: 32)...vb.

2.1.3. Belirtme hāli

Tıpkı yönelme hālinde oldu u gibi, belirtme hāli eki de ünlü ile veya /k/ ve /h/ ünsüzleri ile biten isimlerde, ünlü birle mesi ve ünlü-ünsüz kayna ması sonucu daima uzun bir ünlü olarak kullanılmaktadır. Kök veya gövdesinde /a/, /e/ düz-genı ünlü bulunduran isimlerde ekin +Ā eklinde gelmi olması da karakteristik bir özellik arz eder:

bi de anam aradı ıay yok (Kırklareli, G; anlı, 1990: 57), ordan o ıay al (Kırklareli, G; anlı, 1990: 57), burda yapıd mız askerlī yapıdık (Pınarhisar, Olcay, 1995: 41) kızlā çocū görünce (psala, BM; Gün en, 1984: 94), bi

güzel yemi o piliçli tav̄ (psala, BM; Gün en, 1984: 95)...vb.

bayr̄ çekmi yani (Kırklareli, G; anlı, 1990: 54), hanğı tan yaparız bör̄, yuḡayı yazarız (Kırklareli, D; anlı, 1990: 99), demi ler bu parm̄ keselim (Kırklareli, BM; anlı, 1990: 109), sanc̄ her gün dī tirir (Pınarhisar, G; Olcay, 1995: 39), ekm̄ yeyen üldü açlıktan (Pınarhisar, G; Olcay, 1995: 40), bu ayvanlar ba ladı satılm̄ (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 30), bugün günlerden cuma / elime aldım yum̄ / kıızı gelin yapmı lar / vurmu lar beyaz duv̄ (psala, BM; Gün en, 1984: 52), bıç̄ bilileyim, demi (psala, BM; Gün en, 1984: 94), ayçiç̄ ekerim (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 241), göb̄ yenir unun (Tekirda , G; Tosun, 2004: 307) ...vb.

2.1.4. Igi hâli eki

Igi hâli eki, Do u Trakya a ızlarında ölçünlü Türkçede oldu u gibi ünsüz ile biten adlara +In/+Un, ünlü ile biten adlara da +nIn/+nUn eklinde getirilir. Ancak söz konusu ekin, de i ik sebeplere ba lı olarak son sesinde uzun bir ünlü olu mu adlara do rudan do ruya +n eklinde geldi i görülmektedir. Igi hâli ekinin, Anadolu a ızlarından farklı olarak, her durumda genzel olmayan di eti ünsüzü /n/ ses/sesleri ta iması da Rumeli a ızlarının karakteristik bir özelli idir.

kı ın ben de gidim orayı onn̄ yanına (Kırklareli, G; anlı, 1990: 55), ḡarda lanın kızannarı (Kırklareli, G; anlı, 1990: 62), u demir kün kızları (Demirköy, G; Olcay, 1995: 43), en küç̄n koyundadır aman turuncu narı (Demirköy, G; Olcay, 1995: 44), a yoldan / çıktı bayr̄n ucu (psala, BM; Gün en, 1984: 79), ayvann̄ hepsi yatı iyola (psala, BM; Gün en, 1984: 91), delil̄n kafalanı delcekmi (psala, BM; Gün en, 1984: 92), all̄nın emri... (psala, BM; Gün en, 1984: 93), all̄n

emrine (Edirne, G; Kalay, 1998: 127), bakırkünde durudu
doğturlan yannanda (Edirne, D; Kalay, 1998: 186),
kavaklan boyu kadan yok mu (Havsa, D; Kalay, 1998:
205), mandalan üstünde ko u yapılır mı ayakça
(Lalapa a, D; Kalay, 1998: 214), cenabi allan verdi
candan (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 236), almanlan top
sesi (Tekirda , G; Tosun, 2004: 293), belki osmanlılan
geldi zaman (Tekirda , YM; Tosun, 2004: 325)...vb.

2.1.5. Vasita hâli eki

Eski vasita hâli eki +n'nin kalıpla mı olarak
kullanıldı ı yazın, kı in, güzün, baharın, yayan... gibi
kelimelerin varlı na ra men, vasita hâli için esas
itibariyle ile edatından gelen +IA ekinin n < I ünsüz
de i mesi geçirmi ekli ile onun eski vasita hâli eki olan
+n ile peki tirilmi ekilleri olan +nA, +IAN, +nAn
kullanılmaktadır:

ekinne geçinmē çalı ırlar (Kırklareli, YM; anlı,
1990: 85), öküz arabasınna geldim (Gelibolu, YM;
Kuzu, 2003: 25), verirsen elinne o gider seninne (psala,
BM; Gün en, 1984: 26), ben bobamıynna giderim
(Edirne, D; Kalay, 1998: 182)...vb.

bursadan da bi anım aldım onunnan ya iyum
(Kırklareli, G; anlı, 1990: 55), allan emriyнен,
peygamberin kavlıynan kızınıza dünürüz (Kırklareli, G;
anlı, 1990: 62), aylemnen onunna ya amā çalı iyuz
(Kırklareli, YM; anlı, 1990: 83), dā toplarının kıymetini
urda ürendim, binlernen y yo, unnar patlıyo
dalğalandırıyo (Pınarhisar, G; Olcay, 1995: 39),
rbişlarnan r arbettik (Pınarhisar, G;
Olcay, 1995: 39), dört sene çakmak çakmak çakdı
eriflernen (Pınarhisar, Olcay, 1995: 39), cen āzeleri
mer asimnen gömdülē (Edirne, D; Kalay, 1998: 185),
sennen dal a geçiyom (psala, BM; Gün en, 1984: 62)...
vb.

1984: 26), esas ba ı niad sami banarlı o damain ocū, bu ölen adamın ocū (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 239), burada oldūnu biliyo, gmldūn biliyo eralde (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 239) ...vb.

3. teklik ahıs iyelik ekinin bölge a ızlarında dikkati çeken bir ba ka kullanımı da ak am, sabah, evvel, gün, sonra gibi zaman isimlerine getirilerek kullanılmasıdır:

o gece durdu evde snası gece bubam dedi anama (Kırklareli, G; anlı, 1990: 56), eveli ne eli bayramnar olurdu (Kırklareli, G; anlı, 1990: 87), sna t ilersini sorca ı olursan (Kırklareli, YM; anlı, 1990: 90), eveli de ıayna ıayna var ba ıardı (Kırklareli, D; anlı, 1990: 96), dört e ek dört te sıpa episi ıalmı lar borda (Kırklareli, D; anlı, 1990: 99), aba geçen günü... (Muratlı, G; Olcay, 1995: 33), ıız alıp verdik c_be senedir, bu olur, evelisi 'evvel, önceleri' yoktu (Muratlı, G; Olcay, 1995: 34), ibriyini su doldurusun, sabana (< sabah+i+n+a) gelirsın bo (Muratlı, G; Olcay, 1995: 34), sabası bize dediler ki (Pınarhisar, G; Olcay, 1995: 40), ıavur iki sene evlsi geldi burayı (Gelibolu, YM; Kuzu, 2003: 25), yirmi sene eveli (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 29), evelsi i te dünürler gelīdi (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 245), ka ı sene evelsi (Tekirda , G; Tosun, 2004: 320), o a ı amı o peri ıızı ıabından ıı ıımı (psala, BM; Gün en, 1984: 95)...vb.

Bu ek, bölge a ızlarında hemen daima k/k veya ky (< ky) Őeklinde kullanılan ky ismine de +s biçiminde getirilmektedir:

ayrabolu tarafı kys 'köyleri' epsi ıacaldır (Muratlı, Olcay, 1995: 34), ksnden ıı ıımı (psala, BM; Gün en, 1984: 91), bizim burası ıacal ks (Tekirda , G; Tosun, 2004: 284)...vb.

çocūnu gitmi in dāya sağlanmı in (Kırklareli, G; anlı, 1990: 103), almı ıđ dimotoğa yolunu (Kırklareli, BM; anlı, 1990: 110), gemiyle buraya selānikten gelmi ik gemiyle gelmi ik gelibolā (Gelibolu, YM; Kuzu, 2003: 25), ğāzi sūleyman pa anın geğti zaman geğmi ik (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 27), ... imdi kibar olmu un (psala, BM; Gün en, 1984: 47), avluya dayanmı in (psala, BM; Gün en, 1984: 48), bul ardan boyalığtan gelmi ik (Lalapa a, G; Kalay, 1998: 155), sen geđ đalmı in dedi (Edirne, D; Kalay, 1998: 179), imdi alı mı ıđ (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 218), i te bu duruma gelmi ik yāni (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 227), belki çay söylememi indir (Tekirda , G; Tosun, 2004: 271), sen avaya girmi in (Tekirda , YM; Tosun, 2004: 332)...vb.

2.2.2. Gelecek zaman

Gelecek zaman ekinin sonundaki ön ve arka damak /k/si, Do u Trakya a ızlarında 3. ki i çekimleri dı ında daima dü er. Bunun sebebi, iki ünlü arasındaki /k/ ünsüzünün yumu ayıp kayna masıdır. Dü en bu ünsüzden önceki ek ünlüsü tabiatıyla uzamaktadır. Bu durum, yukarıda da belirtti imiz gibi, yönelme ve belirtme hāli ekleri ile 3. teklik ahıs iyelik ekini almı isimlerde de geçerlidir. Dolayısıyla bu konuda, Eckmann ve Mansuro lu'nu ele tiren Olcay'ın a a ıdaki görü lerine biz de katılıyoruz:

"Eckmann-Mansuro lu, -acak / -ecek ekinin k'sı, -dı, -mı ve -sa eklerinden önce her zaman dü er, diyorlar. Halbuki burada da dü me de il, iki ünlü arasında kalan k'nın yumu ayarak kayna ması sonunda uzun bir ünlünün olu ması bahis konusudur. Verdikleri örnekleri öyle olu mu sayabiliriz: alacak idi > alaca idi > alaca ıdı > alacādı, gelecek imi > gelece imi > gelecēmi , yapacak ise > yapaca ise > yapaca ısa > yapacāsa."(Olcay, 1995: 17).

Gelecek zaman ekinin Do u Trakya a ızlarındaki belli ba lı ekilleri öyledir:

-AcA, -IcA, -UcA, -ycA, -çA, -çĀ, -cA, -cĀ:

ben gidip alacām (Demirköy, Olcay, 1995: 45),
 yāni alanını bıcağıyacaz (Bolayır, Kuzu, 2003: 24), bu
 çavu u gebertecem (Uzunköprü, G; Kalay, 1998: 172),
 siz de bekleyecāniz (Tekirda , YM; Tosun, 2004: 350), ne
 bu kōrkūm ellemē bozcāz dī (Kırklareli, G; anlı: 1990:
 54), tirene bincez (Kırklareli, G; anlı: 1990: 55), misāfir
 gitçem sana (Kırklareli, G; anlı, 1990: 63), bobam ileri
 ölcāni (Kırklareli, G; anlı, 1990: 64), türkiyeye giccen
 bir alcan ciğara (Kırklareli, BM; anlı, 1990: 80),
 kızannāna su getiricān de ekmek yapıcān (Kırklareli, G;
 anlı, 1990: 87), ille dedi candarmalālan götürücāz sizi
 dedi (Kırklareli, RM; anlı, 1990: 94), hadi mari
 gitmeycen ni, hadi hū gelmeycen ni (Kırklareli, D; anlı,
 1990: 97), bo una oynacāmı (Muratlı, Olcay, 1995: 31),
 hep sana hatırlatacām mı (Muratlı, Olcay, 1995: 31), biz
 olaydıķ yüz kere olıcadıķ (Pınarhisar, Olcay, 1995: 39),
 çarıķ verdilēr almācaz dedik (Pınarhisar, Olcay, 1995:
 40), çocu nuzun adını ne koycānız (Bolayır, Kuzu, 2003:
 24), e imdi onu bilemeycem (Gelibolu, G; Kuzu, 2003:
 25), anadın mı he sōna ba ķa ne sorcen (Gelibolu, G;
 Kuzu, 2003: 26), bi ey söylecem bi azel söylecem
 (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 35), av dese vurcaz ...geri
 döncez diye (Gelibolu, YM; Kuzu, 2003: 45), on teneke
 altına vercem (psala, BM; Gün en, 1984: 93), sen ep
 ürenmedim decen (psala, BM; Gün en, 1984: 94),
 pazara satmā götürcen, ama çılбірını vermecen...
 (psala, BM; Gün en, 1984: 94), ben bi güzel at olcam
 (psala, BM; Gün en, 1984: 94), arap onu emen
 yecekmi (psala, BM; Gün en, 1984: 94), sen dı arı
 çıkıcan, kapiyı iyice kapacan, ... birbirine urun decen,
 demi lē (psala, BM; Gün en, 1984: 97), eve gelcāz borayı

(Edirne, G; Kalay, 1998: 125), *nābıcaz*, misir sapı kesçēz (Lalapa a, D; Kalay, 1998: 219), *sōraqı sever tā sık* kendini geçicen sen beni dū. nereyi geçicem (Lalapa a, D; Kalay, 1998: 219), *ķulānın zarı patlaycāmı* (Uzunköprü, G; Kalay, 1998: 172), *sōlemāycen demi . bu sōlāycem* (Edirne, D; Kalay, 1998: 179), onun malını *ķorucam, aç gezcem* (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 208), *dur beyā çayları biz sülecēz* (Tekirda , G; Tosun, 2004: 248), *biz para da almaycaz* (Tekirda , G; Tosun, 2004: 256), *sen dā iyi bilcen* (Tekirda , YM; Tosun, 2004: 333), *tanķa girmeycen hā* (Tekirda , YM; Tosun, 2004: 341), *lafınızı kesçem* (Tekirda , YM; Tosun, 2004: 343)...vb.

-cAk, -çAk:

anam da *ķorkıya kızannarı āsilcek déyi* (Kırklareli, G; anlı, 1990: 57), *bunnā gülcek benim türküme* (Kırklareli, G; anlı, 1990: 73), *baķalım nabacaķlā* indi (Kırklareli, BM; anlı, 1990: 77), *bi sene mi bekleycek artık ...* (Kırklareli, YM; anlı, 1990: 89), *birbirine bālı gidcek* (Pınarhisar, Olcay, 1995: 38), *baķtım olmaçaķ* (Pınarhisar, Olcay, 1995: 39), *gel zamanında buradan rumlar gitcek* (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 29), *öbür tarafa geçse yaķalanceklē* (Gelibolu, BM; Kuzu, 2003: 31), *mezarım burası olcek_a am diyo* (Gelibolu, G.; Kuzu, 2003: 40), *ellerin mi kırılcaķ / iki satır yazıdan (psala,* BM; Gün en, 1984: 43), *delilēn ķafalānı delcekmi* (psala, BM; Gün en, 1984: 92), *bu dedik harcacaķ kendini* (Edirne, G; Kalay, 1998: 125), *beyaz giydirceklē* (Edirne, G; Kalay, 1998: 127), *yollaycaķmı bobama* (Ke an, G; Kalay, 1998: 143), *du baķalım deye yapabilcek mi bunnarı* (Meriç, G; Kalay, 1998: 162), *askerlīn çok kolay geçcek dedi* (Uzunköprü, G; Kalay, 1998: 172), *demi yiyceklēr mi?* (Edirne, D; Kalay, 1998:

177), kesçek oldulā undan sōra (Edirne, D; Kalay, 1998: 190-191), asçık ekonomimiz iyi olsa ben de gitçektim (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 181), beni vurmaycağ dedi (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 205), bu sene ödencek seksen be lira (Tekirda , G; Tosun, 2004: 252), az çalı çağ çok para alcağ (Tekirda , G; Tosun, 2004: 258), tātā kuruları adamı yeycek (Tekirda , YM; Tosun, 2004: 324), o imdi kesilcek burası... (Tekirda , YM; Tosun, 2004: 329), beni de öldürcekler demi (Tekirda , YM; Tosun, 2004: 344) ...vb.

2.2.3. Geni zaman

Do u Trakya a ızlarında /r/ ünsüzü çok zaman dü me veya zayıflama e ilimi gösterdi i için, geni zaman çekiminde de ekin çok zaman /r/siz oldu u görülür. Ekin -Ar biçiminde, /r/ ünsüzünün dü mesi veya zayıflaması bu ünsüzden önceki ünlünün uzamasına sebep olmaktadır. Ekin -(I,U)r'li biçiminde çekimin /r/siz, yani bir yerde eksiz kullanıldı ı örneklere baktı ımızda, bunların /r/ ünsüzü ile biten fiil kök veya gövdeleri oldu u ve bir hece dü mesi olayı geçirdikleri anla ılmaktadır:

iki çocuk orda oturu (Kırklareli, G; anlı, 1990: 55), bundan sōna türkiyeye n_ asker veriz ne de vergi veriz (Kırklareli, G; anlı, 1990: 60), pi irim emen ayğazda (Kırklareli, G; anlı, 1990: 62), ne papuçlā yapadılar (Kırklareli, BM; anlı, 1990: 80), amırlarız bir afta duru (Kırklareli, MM; anlı, 1990: 82), allān emrine istēle verise veri vērmesse... (Kırklareli, YM; anlı, 1990: 89), erkenden sār çabıcağ alır götürü, sürü (Kırklareli, G; anlı, 1990: 112), yağalā bi ate (Kırklareli, YM; anlı, 1990: 115), vallā kızdırısan sōlerim bağ (Kırklareli, YM; anlı, 1990: 122), indirāler çadırları, gece gen_ kurun bağalm (Muratlı, G; Olcay, 1995: 33), dādan odun indiri / dārmen döndürü / o_yarin sevdası beni öldürü (Demirköy, G; Olcay, 1995: 42), ben_ amı

uyandırım / gül yasd na dayandırım/ ğave tütün
beyendirim (Demirköy, G; Olcay, 1995: 46), bakırkünde
durudu dokturlan yannānda (Edirne, D; Kalay, 1998:
186), ne i yapāsın sen? (Edirne, D; Kalay, 1998: 193),
kārılar t_orda oturudular (Lalapa a, D; Kalay, 1998:
225), gelini çıkarı inge karı borayı, bi de elini öptürü
(Enez, G; Kalay, 1998: 133), sādıç onu alır, getiri
(Lalapa a, G; Kalay, 1998: 160), çi iz_olaraktan kızlara
bilezik_istāler (Bolayır, Kuzu, 2003: 24), çok para asālā,
altın asālā ... olan_evinden gidālē (Gelibolu, G; Kuzu,
2003: 53), kar ılardan baqtırım / elektirik yaqtırım .../
oyunları sattırım (psala, BM; Gün en, 1984: 40),
çobanın çarıkları / süpürü soқақları (psala, BM,
Gün en, 1984: 48), ... sen askerden gelince / ya durum
ya durmam (psala, BM; Gün en, 1984: 52), u zaman da
biz kendimize ekādık (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 176),
böle bi delik yaparsın, vurusun böyle dü er (Tekirda , G;
Tosun, 2004: 305), kızları küy küy gezāmi (Tekirda , G;
Tosun, 2004: 319), bi taraftan da allā yalvarımı
(Tekirda , G; Tosun, 2004: 319), kızın bi tānesini
dü ürüler ordan. bu, türk görü, ulan sen kimin sancā
altındasın (Tekirda , YM; Tosun, 2004: 344) ...vb.

Geni zamanın 3. teklik ahıs olumsuz çekimi ile
1. çokluk ki i çekiminin ahıs ekinde görülen -s < -z
de i imi de bölge a ızlarının belirgin bir özelli i olarak
kar ımıza çıkmaktadır:

bis sofrā atarıs (Gelibolu, YM; Kuzu, 2003: 25),
i tē bul ur aynadırıs, peynir yaparıs, zeytin tuzlarıs
(Gelibolu, BM; Kuzu, 2003: 32), aynı yemekleri gene
yaparıs (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 53), geldik mi eve ufa
su dökeris. er yere ufa su dökmeyis (Tekirda , BM;
Tosun, 2004: 220), öle duyarıs (Tekirda , G; Tosun,
2004: 280), e er çabuқ gelmissen / a kınlā ben yanarım
(psala, BM; Gün en, 1984: 54), böyle ülke kalınmas

(Tekirda , G; Tosun, 2004: 258), sen giremessin (Tekirda , YM; Tosun, 2004: 349)...vb.

2.2.4. imdiki zaman eki:

Do u Trakya a ızlarının en belirgin özelliklerinden biri de, imdiki zaman eki bakımından göstermi oldu u farklılık veya çe itlilik. Türk dilinin tarihî ve ya ayan lehçeleri için de geçerli olan bu çe itlilik, bugün Anadolu ve Rumeli a ızlarında da bu özelli ini sürdürmektedir (bk. Gülensoy, 1985).

imdiki zaman çekimi için Do u Trakya a ızlarında esas itibariyle -(I,U)yor ekinin birtakım ses olaylarına ba lı olarak olu mu de i ik biçimleri yanında, Anadolu a ızlarında da görülmeyen, bölge a zılarına özgü farklı ekler de kullanılmaktadır.

-yo:

orayı bi otomobil yollayol̄ (Kırklareli, G; anlı, 1990: 60), o zaman elaziz ıarı ıyodu orayı (Kırklareli, G; anlı, 1990: 60), indi dā kolay taraflarını arıyolar yānim (Kırklareli, YM; anlı, 1990: 85), öle can tatlı, ayakkabısını alan burgaza ıaçıyo (Kırklareli, G; anlı, 1990: 101), atınaya bobamıza gidiyo (Kırklareli, G; anlı, 1990: 103), i in ıuf tarafı ıııyo (Muratlı, Olcay, 1995: 31), ne tarafından tutsam bi e demiyo ki, bu da ıazık bu da deyo (Muratlı, Olcay, 1995: 31) demokrat parti ba ıanı çok sülüyo (Muratlı, Olcay, 1995: 31), ben gidiyom ileriye (Pınarhisar, Olcay, 1995: 38), urya getirince noısanıyo (Pınarhisar, Olcay, 1995: 39), eftaliler iç yinmiyo dadından (Demirköy, Olcay, 1995: 43), ben seni ıısıanıyom eminem (Demirköy, Olcay, 1995: 43), hacı_beyin ıulānı kesiyolar (Demirköy, Olcay, 1995: 45), ıırk_iki senedir buda oturuyom (Bolayır, Kuzu, 2003: 24), mevlit yapıyo (Demirköy, Olcay, 1995: 45), ... paıçar, ıeltik oluyo (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 50), zorluıla aııyol̄ (Gelibolu, BM; Kuzu, 2003: 31), öle annadıyol̄dı annelerimiz (Gelibolu, BM; Kuzu, 2003:

31), bunnarı ullanıyos (Gelibolu, BM; Kuzu, 2003: 31), yolculu u atırlamıyom (Gelibolu, YM; Kuzu, 2003: 37), iç bilmiyom_oryı (Gelibolu, YM; Kuzu, 2003: 38), hadi siniyi ya lıyom börek yapıyem, tēpsini ya lıyım börek dö iyim sōna... (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 53), bana dalğacı diyon / kendin dalğacı ba ı (psala, BM; Gün en, 1984: 43), ben çekiyom sevdāyı / sen çeksen nası_olur (psala, BM; Gün en, 1984: 46), mādem beni istiyon / bir aracı bulsana (psala, BM; Gün en, 1984: 46), ne sallayon ba ını / yabancı başkan mı var (psala, BM; Gün en, 1984: 48), bay ın bay ın ba_ıyon (psala, BM; Gün en, 1984: 59), benim ıarı deli deyom da siz ıanmayosunuz, demi (psala, BM; Gün en, 1984: 92), visteye ıkma_ istiyom visteye de yazdırmaya (Uzunköprü, G; Kalay, 1998: 172), ayvancılık yapıyolā_ karpız ekiyoz... ben de ekiyom ... karpuzdan ıar sa layamayoz (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 176), tıra_ıyada ne yeti irse u burda yeti iyo (Tekirda , G; Tosun, 2004: 243), onu erke de biliyo (Tekirda , G; Tosun, 2004: 282), epsi gelmi orda bekleyo (Tekirda , YM; Tosun, 2004: 325), siliyolar ğavurları orda (Tekirda , YM; Tosun, 2004: 344) ... vb.

-ōru/-ōrū:

Da lı a zında görülen bir imdiki zaman ekidir. Bu eki, yine a ız bölgesine ait olarak a a ıda i leyece imiz var-, ver- fiiliyle yapılan ve bir tasvir fiili yapısındaki imdiki zaman kipinin var-, ver unsurlarının yuvarlakla ma sonucu aldı ı aldı ı ekil olarak dü ünme yanlı olmaz.

a ğıs demi lē u seni istem_ōrū (Edirne, D; Kalay, 1998: 188), evl_ede napporu? (Edirne, D; Kalay, 1998: 197), te büle īnelenmē geliv_örüm te bu ğıs_āza (Edirne, D; Kalay, 1998: 197), kendimi gezdır_ōrū_e i te ızanım (Edirne, D; Kalay, 1998: 197), u paralan gidil_ōrū dī mi?

yuvarlak ünlü ta ıyan fiil tabanlarına da ekin hemen daima ince biçiminin getirildi ini görüyoruz.

bilirdim beki de imdi bilméyim (Kırklareli, G; anlı, 1990: 86), istemeyi beni be kırsın (Ke an, Gün en, mdd.), yarım mendil yollayî (Muratlı, G; Olcay, 1995: 37), askerlik arķıları süleyim (Pınarhisar, G; Olcay, 1995: 38), unnardan kesiyi de veriyi (Pınarhisar, G; Olcay, 1995: 39), o kalyı orda, çerkezler alıb davulları gidiyiler. ondan sona karısı iki beyid atıyı (Demirköy, G; Olcay, 1995: 46), türküyü karısının anası yaķıyı. bu türkü uzunbayırda süleniyi (Demirköy, G; Olcay, 1995: 46), hadi siniyi ya lıyom börek yapıyem, tēpsini ya lıyım börek dö iyim sōna... (Gelibolu, G.; Kuzu, 2003: 53), amıcam beni rāt biraķmayı (Edirne, G; Kalay, 1998: 125), kafalar da kayı gerileyi (Edirne, G; Kalay, 1998: 125), u karıç hiç unutmayı (Edirne, G; Kalay, 1998: 125), kırpiyım bunnarı, kesiyim te büle (Edirne, G; Kalay, 1998: 129), koyunnarı kapayız orayı (Ke an, G; Kalay, 1998: 152), adamı soķmayı içeri (Meriç, G; Kalay, 1998: 162), beklāyi günün kavu masından sōna geleyim (Meriç, G; Kalay, 1998: 162), köprü geçit vermiyi (Sülo lu, G; Kalay, 1998: 166), biz hazır ekmē yiyiz (Edirne, D; Kalay, 1998: 185), karıyı gebe biraķıyı (Edirne, D; Kalay, 1998: 193), bunun elinden bi ey gelmeyi (Lalapa a, D; Kalay, 1998: 214), amel var deyiz, hic dinnemedi (Lalapa a, D; Kalay, 1998: 217), ama öle gidiyi (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 176), erkez āline göre evini barķını çiftçilini yapıyı, toprak ekiyiler, geçiniyiler (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 193), üstüne de çekiyi naylonu, iç ava almāyı (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 200), su girmesin déyerek kenarlarını düzeltiyis (Tekirda , G; Tosun, 2004: 251), gidiyiler, aķ amnarı geliyiler (Tekirda , G; Tosun, 2004: 263), onun esabını yapıyın (Tekirda , G; Tosun, 2004: 263), solda gene gidiyin,

banarlı var (Tekirda , G; Tosun, 2004: 264), astalandı mı çarıyız geliyi paytar (Tekirda , G; Tosun, 2004: 265), veriyi veriyi ama alıyız alıyız ödeyemiyiz. faizinle veriyi (Tekirda , G; Tosun, 2004: 266), bildimiz kadar cevaplandırıyoruz (Tekirda , YM; Tosun, 2004: 323), emir veriyi (Tekirda , YM; Tosun, 2004: 334)...vb.

yani s yerine kullanılıyu (Kırklareli, G; anlı, 1990: 59), onda ālā ya iyuz (Kırklareli, MM; anlı, 1990: 82), tütün bayā bi para bırağıyu yāni (Kırklareli, YM; anlı, 1990: 84), dünya sava ından kaçuyum (Kırklareli, G; anlı, 1990: 101), sabāleyin çığıyu mēmurlar (Kırklareli, G; anlı, 1990: 102), hükümet besliyē be kıarda ım (Kırklareli, G; anlı, 1990: 102), bizim asker tutuyu pusuyu, ğavur serbez geliyu (Kırklareli, G; anlı, 1990: 101), atatürk geliyu dedi, ğavurlar kaçuyu (Kırklareli, G; anlı, 1990: 103), kaynatmı lar gidiyular, a be nerden geliyusunuz siz (Kırklareli, G; anlı, 1990: 106), dedi te ūle oluyu būle oluyu (Kırklareli, BM; anlı, 1990: 108), kıur un vuruyu, bu parmā kıriyu (Kırklareli, BM; anlı, 1990: 109), kıız oıuyu (Edirne, G; Kalay, 1998: 125), zor oluyu (Edirne, G; Kalay, 1998: 129), unnarı yiyuz (Ke an, G; Kalay, 1998: 152), çekildik, geliyüz (Lalapa a, G; Kalay, 1998: 158), size bir güzel masal annatıyum (Meriç, G; Kalay, 1998: 162), arkıada larla avlanıyuz (Sūlo lu, G; Kalay, 1998: 168), bir iki arkıada gidiyüz, avlanūz (Sūlo lu, G; Kalay, 1998: 168), çizinin içērsinde tav an yatıyu (Sūlo lu, G; Kalay, 1998: 168), boralāda mekildeyip duruyūm (Edirne, D; Kalay, 1998: 191), çöcük ha baķalım de baķalım būyūyū (Edirne, D; Kalay, 1998: 193), çekiyin naylonu örtūyūn ūzerini (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 200), çalgıcı olarak çingeneleri tutmuylar jazları tutuyular (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 202), ana baba görūyū (Tekirda , G;

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008

Tosun, 2004: 247), tekirdāda nāpıyu, osmanlı topraklarına katılıyu (Tekirda , G; Tosun, 2004: 248), tekirdā biliyüsün sonunda il oluyu (Tekirda , G; Tosun, 2004: 248), avrupadan geliyü... ordan gelen göçmenler getiriyüler (Tekirda , G; Tosun, 2004: 249), toptan gelip veriyüler. verdikleri zaman paralarını alamıyular (Tekirda , G; Tosun, 2004: 250), satarқан da қadeveyi ödüyüz. bi de diyüler ki (Tekirda , G; Tosun, 2004: 254), yüz elli dolar deniyü. ben istiyüm ki (Tekirda , G; Tosun, 2004: 254), (Tekirda , G; Tosun, 2004: 262), biz bilmüyüz (Tekirda , G; Tosun, 2004: 262), ayvancılık yapıyu... dı arı gidiyü... kendi çalı ıyu (Tekirda , G; Tosun, 2004: 265), esap ediyüz (Tekirda , G; Tosun, 2004: 265), bi eyler çıkarıyüz (Tekirda , G; Tosun, 2004: 291), üzümleri tekele veriyüz. tekel alıyu (Tekirda , YM; Tosun, 2004: 327), imdi bu arқada oturuyu ya (Tekirda , YM; Tosun, 2004: 345)...vb.

-(I)yA:

Bu ek de, imdiki zaman çekimi için en yaygın olarak kullanılan eklerden biridir. Büyük oranda kalınlık-incelik ve düzlük-yuvarlaklık uyumlarına da uyum gösteren bu ek, kanaatimizce Gacal a zına aittir. Çünkü bu a ızda daha yaygın ve belirgin olarak kullanılmaktadır.

anam қorkıya kızannarı isilcek déyi (Kırklareli, G; anlı, 1990: 57), kiması demiyalar orayı indi, kim ne diyalar bilmiyam (Kırklareli, G; anlı, 1990: 58), bi köpemiz var ama қu uçurtmaya (Kırklareli, G; anlı, 1990: 56), anam duruya araba yanında (Kırklareli, G; anlı, 1990: 56), memneketlēn adlarını unuduyam (Kırklareli, G; anlı, 1990: 62), indi bana onnar bi i geliye, büberlere gübre dö üyem... (Kırklareli, G; anlı, 1990: 63), çalmayam, nası sđleyem be (Kırklareli, G; anlı, 1990: 73), çalı ıyan para çok (Kırklareli, BM; anlı, 1990: 79), yetmi yedi diyam ben, öle esaplıyam (Kırklareli, RM; anlı, 1990: 93), gice bubasının evine

soğmayallar da... (Kırklareli, D; anlı, 1990: 96), iç bilmeyem (Kırklareli, D; anlı, 1990: 97), indi şasabada oturuya (Kırklareli, G; anlı, 1990: 103), ne yapıyasın demi ler (Kırklareli, BM; anlı, 1990: 109), nası geliye mācır, biz gidiyez dedi iki kez (Kırklareli, BM; anlı, 1990: 110), te bu hükūmat veriya (Kırklareli, G; anlı, 1990: 112), hadi siniyi ya İiyom börek yapıyem, tēpsini ya İiyım börek dö iyim sōna... (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 53), kara tavuk kaçıya / kanadını açiya... (psala, BM; Gün en, 1984: 71), bana şasayı baa lad nı söyleye (psala, BM; Gün en, 1984: 90), bizim memlekette bāla dā yeni oluyala (psala, BM; Gün en, 1984: 96), urasını gene bilmeyem (Edirne, G; Kalay, 1998: 130), abe ben bilmeyem, kardā im āmet biliya ya ımı (Havsa, G; Kalay, 1998: 134), burdan geçiyaz, avsaya gidiyaz (Havsa, G; Kalay, 1998: 134), ba ına da bu felāketler geliye (Ke an, G; Kalay, 1998: 137), undan biraz karı tırıyalar (Ke an, G; Kalay, 1998: 152), yanına geliyalar. geldēn çadır şuruyalar. ondan sōna koİbacık yapıyalar (Lalapa a, G; Kalay, 1998: 155), gidiye emen sāmi güleri de alıya, cibe geliye (Uzunköprü, G; Kalay, 1998: 173), hayvanı yollasın deye (Edirne, D; Kalay, 1998: 186), enezden bi telefon ediye anamıyna (Havsa, D; Kalay, 1998: 203), gelicēz diye gidiyalar, aber veriyalar, isteyalar allāh emrinnen (psala, D; Kalay, 1998: 210), başıyasın bej on senede, başıyasın bir āne dörde pay olmu (Tekirda ,

T

**Do u Trakya A ızlarının ekil Bilgisini
Belirleyen Temel Özellikler**

434

kullanıma sahiptir. Ekin düz-dar ünlülü fiil tabanlarına yuvarlak olarak gelmesi de ilginçtir.

bubam da var ama anam ta e āları (Kırklareli, G; anlı, 1990: 57), otomobil geri dönü (Kırklareli, G; anlı, 1990: 60), yelkeniye koymu karşını kızanını gelî (Kırklareli, G; anlı, 1990: 54), albay radyoyu dinnü (Kırklareli, G; anlı, 1990: 54), bis açma bilmüz, ne bu korkam ellemē bozcāz dī (Kırklareli, G; anlı, 1990: 54), bi de baqtım qar idan gelî (Kırklareli, BM; anlı, 1990: 77), gene gezinm silistrenin içinde (Kırklareli, BM; anlı, 1990: 81), kırk kuzu dünyaya gelî (Kırklareli, G; anlı, 1990: 112), çıkamî (Muratlı, G; Olcay, 1995: 31), hep bu ilaçlar gözi damladî damladî kapadî (Muratlı, G; Olcay, 1995: 33), insan pisliklerini götürü mü amba yapmî (Muratlı, G; Olcay, 1995: 33), senin sekiz dönümlük tarlan var, verşin bana, ben ekm verim sana yarımını (Muratlı, G; Olcay, 1995: 35), hacı_beyin kulani kesiyolar, burnunu kesiyolar, gene vermî (Demirköy, G; Olcay, 1995: 45), biz orayı gidiz (Edirne, G; Kalay, 1998: 125), üle kandırîi te (Edirne, G; Kalay, 1998: 125), ben çocuklarımı aldadim. ta kaynattirim (Edirne, G; Kalay, 1998: 124), gelî birisi, ekmek istemi, vermiler (Edirne, G; Kalay, 1998: 124), gelî elif_anım haykırıy. mani atıy falan duymayı bi çevre örtü yüzüne gidî (Ke an, G; Kalay, 1998: 144), bızama ot yolma gidim, gelim (Edirne, G; Kalay, 1998: 129), zati sungurun yanda çalı . sîrbazlık ürenî. yedi sene sōna gelî (Meriç, G; Kalay, 1998: 162), eskici boba ak am olü gelî (Sülo lu, G; Kalay, 1998: 165), birinci vezirine sorü (Sülo lu, G; Kalay, 1998: 165), undan sōra aġamiylı türkiyeye geçler (Edirne, D; Kalay, 1998: 183), tā bi kere çevirüz, taġ ine kırü (Lalapa a, D;

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008

Kalay, 1998: 220), ben de gitm̄m̄ indi (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 235), evel burda i te bil̄şin rumlar varmı (Tekirda , G; Tosun, 2004: 248), ğazāneyi bil̄ misin (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 178), bāları sür̄düm, ilā at̄düm (Tekirda , G; Tosun, 2004: 269), birisinin kızını istedik. beyenm̄ler, olmadı (Tekirda , G; Tosun, 2004: 291)...vb.

-(l)yArI, -(l)yrl:

Da lı ve Bulgaristan göçmeni Türklerin a zında rastlanılan bu ekin, Da lı a zına ait olması gerekti ini dü ünüyoruz.

ben gidip yatıyerim (Kırklareli, BM; anlı, 1990: 76), i te çiğçilik yapıyırız (Gelibolu, BM; Kuzu, 2003: 47), kız tarafı ēr eyi yapıyır (Gelibolu, BM; Kuzu, 2003: 47), papatyayı aynediyrıs (Gelibolu, BM; Kuzu, 2003: 47), öbū torun geliyrı, arabadan inellē ninē dedik dēdik diyırı. nēdēn nine kuzusu diyırın buyda buyda diyırı (Gelibolu, BM; Kuzu, 2003: 48), ... makineyi alam̄yrı ōrdan (Meriç, G; Kalay, 1998: 164), bize mektüp yolleyri, bi de mektup yollayvarı (Edirne, D; Kalay, 1998: 183), dervi e rastlayarı, ne arayvarısın? (Edirne, D; Kalay, 1998: 187), bi dervi e rastlayarı (Edirne, D; Kalay, 1998: 187), sōra bi çobana rastleyeri (Edirne, D; Kalay, 1998: 188), bana deyeri, bana haqqımı ver (Edirne, D; Kalay, 1998: 193), uyunmayrı be (Lalapa a, D; Kalay, 1998: 219) ...vb.

Tasvir fiiliyle imdiki zaman (Fiil kök/gövdesi + zarf-fiil eki + ver-, var- fiilleri)

imdiki zaman çekiminin bu ekli Da lı a zına ait olup, Do u Trakya a ızlarını Anadolu a ızlarından farklı kılan önemli bir özelliktir. Çekim gerçekte yardımcı fiil olarak kullanılan ver- /var- fiilleriyle kurulan arkaik bir tasvir fiilinden ba ka bir ey de ildir. Bilindi i gibi, gibi bugün de Mu la ve Nev ehir gibi bazı Anadolu a ızlarında imdiki zaman çekimi Eski Anadolu Türkçesinden kalma tasvir fiilleri ile sa lanmaktadır (bk.

Gülensoy, 1985; Akar, 2004; Korkmaz, 2007; Gün en, 2007). Burada da ver- ve var- fiilleri tezlik veya süreklilik bildirme yerine geldikleri fiil kök veya gövdesinin imdiki zaman çekimini oluşturmaktadırlar.

a biz de geliveriz sekme sekelek (Kırklareli, D; anlı, 1990: 97), ben de çok asta oluvarım (Kırklareli, D; anlı, 1990: 98), bu yakında kızanım ep darna yiyvarız (Kırklareli, D; anlı, 1990: 98), harfleri biliverim (Kırklareli, D; anlı, 1990: 100), ani be altı ayda bi kere onnan yiyvarız doyuruvarı karnımızı bereket versin (Kırklareli, D; anlı, 1990: 99), bi de mektup yollayvarı (Edirne, D; Kalay, 1998: 183), mektüp içinde parayı yollayvarım (Edirne, D; Kalay, 1998: 183-184), yılanın ısırd yere pilicin kıçını koyvarız (Edirne, D; Kalay, 1998: 184), kız da anasına süleyveri (Edirne, D; Kalay, 1998: 187), kıızı olmayvarı (Edirne, D; Kalay, 1998: 187), dervi e rastlayarı, ne arayvarısın? (Edirne, D; Kalay, 1998: 187)), evde yıyıvarın, süpürüverin, yemek yapasam yiyverin. kendime başınıvarın, i te gene (Enez, D; Kalay, 1998: 199), a ā ferececimi alıvarın, iniverin merdivene. (Enez, D; Kalay, 1998: 200), tasları arıyıvarız yok. bülem taslan dola ıvarım, geziverim, yok (Havsa, D; Kalay, 1998: 204), geldik deyveriz ama... (Havsa, D; Kalay, 1998: 205), e'ālem māna buluvarı dēdi (Lalapa a, D; Kalay, 1998: 224), bi ki i alıcı çıkıvarı (Lalapa a, D; Kalay, 1998: 224) ... vb.

imdiki zamanın bu kuruluunun 3. çokluk ki çekiminde -II- < -rI- de i imi söz konusu olup, zarf-fiilli fiil tabanlarına tasvir fiilleri ile -IAr ahıs eki -vallā/-vellā biçiminde gelmektedir:

konu a konu a gelivellā (Kırklareli, D; anlı, 1990: 97), te üle yapıvallā (Kırklareli, D; anlı, 1990: 97), o lu kıızı olmadāni git deyvellā bi dervi ara bakām (Edirne, D; Kalay, 1998: 187), undan sōra toplayvallā kıızları gül bāçeye (Edirne, D; Kalay, 1998: 188), ... geliler, karıyı

deyvellē arçada ın alıy (Edirne, D; Kalay, 1998: 193),
yiyvöllē, içivöllē ismayil deyvellē sana... (Edirne, D;
Kalay, 1998: 189), urdadır, burdadır sülemeyvellē
(Edirne, D; Kalay, 1998: 193) ...vb.

2.2.5. Emir-istek kipi

Genelde Rumeli, özelde de Do u Trakya a ızlarını
Anadolu a ızlarından ayıran ve Türkiye Türkçesi yazı
diline yakla tıran en önemli ekil bilgisi özelliklerinden
biri de, istek kipinin 1. teklik ve çokluk ki i çekimlerinin
stanbul a zında, dolayısıyla yazı dilimizde oldu u gibi
kullanımdan dü mesi, bunun yerine emir kipinin 1.
teklik ve çokluk ki i ekinin onun yerini ikame etmesidir.
Yani bugün Anadolu a ızlarında canlılı ını hâlâ koruyan
istek kipine ait gelem-gelek, yapam-yapak, ölem-ölek,
yazam-yazak... gibi kullanımlara Rumeli a ızlarında
rastlamak mümkün de ildir.

Ancak, özellikle 1. teklik ahıs çekiminin, Anadolu
a ızlarında, hatta Türkiye Türkçesi konu ma dilinde
oldu u gibi, hece dü mesine (haploloji) u ramı
kullanımları yaygınlık arz eder:

su getireyim mi acık, getirmeyim mi (Ke an,
Gün en, mdd.), ben bunnarı yām de sen geber a lıktan
(Kırklareli, D; anlı, 1990: 98), baçar oturu, baçam kim
gelecek kapıma (Kırklareli, D; anlı, 1990: 98), allā isik
etmesin, hemmen derhal neblem ben bā çok fayda
geliveri bilmem (Kırklareli, D; anlı, 1990: 98), çifte telli
oyna baçalım sen (Muratlı, G; Olcay, 1995: 31), burā oyna
bakaym (Muratlı, G; Olcay, 1995: 31), imdi sen bana,
nerden gelem ben sana demedim mi (Muratlı, Olcay,
1995: 31), gebakaym 'gel bakalım' (Muratlı, Olcay, 1995:
31), çiççilik, domatis var nebilēm büydēy ... (Gelibolu, G;
Kuzu, 2003: 27), canın_istiyo yapem diyo (Gelibolu, G;
Kuzu, 2003: 40... ba қа yārin var_ise / olmayım sana
engel (psala, BM; Gün en, 1984: 49), senden ba қа yar
seversem / gençli ime doymayım (psala, BM; Gün en,
1984: 61), ben nası gütmeyim... (psala, BM; Gün en,

1984: 90), açım buradan demi (Sülo lu, G; Kalay, 1998: 165), u eyi süleyim ben unnara (Sülo lu, G; Kalay, 1998: 168), bi mulet ver ben dü üneym acık (Edirne, D; Kalay, 1998: 179), ölu kıızı olmadanı git deyvellē bi dervi ara bakam (Edirne, D; Kalay, 1998: 187), imdi ben sana bi ey söyleyem mi dedi (Tekirda , G; Tosun, 2004: 258), unlā dā ileri dü üyü, bu yandan süleyim (Tekirda , G; Tosun, 2004: 276), elli be lerde menderes zamanı, deyem mādēm... (Tekirda , G; Tosun, 2004: 299)...vb.

2.2.6. ahıs ekleri

Bu ba lık altında, Do u Trakya a ızlarında fiillerin 3. çokluk ahıs çekimlerinde ahıs ekinin (-IAr) sonundaki /r/ ünsüzünü dü ürüp ünlüsünün uzadı nı, ayrıca birle ik çekimlerde söz konusu ekin tercihen en sonda kullanılmasının yaygınlı nı (gelmi lerdı yerine gelmi tiler, uyumu larsa yerine uyumu salar... gibi) görüyoruz.

ikāyet etmi tilē onu (Ke an, Gün en, mdd.), ... altı yüz kırk senelik bu köyler böyle burada rumlarnan_ içiçe oturmu lā, kom uluķ yapmı lā (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 27), rumlā unnarı dövme kalķarlāmı i te tarlasını al lāmı (Gelibolu, BM; Kuzu, 2003: 31), āretlē birbirinin zemini annattırmazdı lā (Lalapa a, D; Kalay, 1998: 224), çok gençmi ķarıcāz... dermi lē (psala, BM; Gün en, 1984: 90), para toplarmı lā (psala, BM; Gün en, 1984: 94), fasüle sapı dövüyomu lā (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 221), ... pınarlı deyomu lar, buraya da büyük pınarlı (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 226), bi efsāneye göre arķada mı lar (Tekirda , G; Tosun, 2004: 313), bu gün giderselē çalı mā yicekler gitmesselē ķarannıķ kı ta allā ķorsun (Kırklareli, G; anlı, 1990: 64), märebe atijına bizi de soķardı lā (Kırklareli, YM; anlı, 1990: 91), bizi bıradı lā

bizi ne aldılā ne (Kırklareli, G; anlı, 1990: 111), arala
gürele yapmazdıılā (Kırklareli, G; anlı, 1990: 111) ...vb.

2.2.7. Sıfat-fiil ekleri

Do u Trakya a ızlarında yazı dilimizde kullanılan
sıfat-fiil eklerinin dı ında farklı bir eke
rastlanmamaktadır. Ancak sonunda /k/, /k̄/ damak
ünsüzlerini bulunduran -AcAk ve

-DİK, -DUK sıfat-fiil eklerinin, ünlü ile ba layan bir
ek aldıklarında sonlarında bulunan bu ünsüzlerin
yumu ama, süreklile me ve nihayet kayna ma ile
eridikleri ve kendilerinden önceki ünlüleri uzatarak
kullanıldıkları görülür. Bu durumda yaygın bir hece
birle mesi söz konusu olmaktadır:

alamannar yunanistana girdī zaman (Kırklareli,
G; anlı, 1990: 54), gördūmū, duydūmu yaparım
(Kırklareli, G; anlı, 1990: 61), be kıarda ım alıcān dört
tāne yorğan (Kırklareli, G; anlı, 1990: 101), kim bilir
bunun büle olacānı (Muratlı, G; Olcay, 1995: 32), benim
sülecān laf bu kıada (Muratlı, G; Olcay, 1995: 34),
çocūnun oturdu köye ... (Muratlı, G; Olcay, 1995: 37),
burda yapıd mız askerlī yapıdık (Pınarhisar, G; Olcay,
1995: 41), girdīer arbi kıazanmadı (Tekirda , BM; Tosun,
2004: 208), senin annaycān erkesin adamı var (Tekirda ,
G; Tosun, 2004: 266), insanın küçū olucana domuzun
büyū ol (psala, BM; Gün en, 1984: 27), ver anne
istedime (psala, BM; Gün en, 1984: 43), ... bileydin
sevmeceni (psala, BM; Gün en, 1984: 55), bizim
yidiymiz i tiymiz hep ilaçliyidi_ba, nasıl yapıld
anla ılmadı (Muratlı, G; Olcay, 1995: 33), i tiymiz kıonyak
(Muratlı, G; Olcay, 1995: 36), pastırma yaptı nı görmü
(psala, BM; Gün en, 1984: 92), oldū gibi mācur köy
(Tekirda , BM; Tosun, 2004: 176), gözünün gördū kıadar
(Tekirda , G; Tosun, 2004: 249), bu çınarların ekildīni

---

kimse bilmeceñe göre (Tekirda , YM; Tosun, 2004: 325)
...vb.

2.2.8. Zarf-fiil ekleri

Do u Trakya a ızları, sıfat-fiili eklerinin aksine, yazı dilimize, hatta Anadolu a ızlarına göre farklılık ve çe itlilik göstermektedir. Biz yazı dilimizle birle en -lp/-Up, -A,

balқан harbi ölüncesine unudaman ben (Pınarhisar, G; Olcay, 1995: 38), dā gidincesine silā atma yoğ (Pınarhisar, G; Olcay, 1995: 39), babam ölüncesine pulluğ sapına sarıldım (Babaeski, G; Hünerli, 2006: 264), kızan tarlaya varıncasına susmadı, bubası ölüncesine nāpçanı bilmedi (psala, Gün en, mdd.) ... vb.

-DıyAn/-DUyAn, -DĀn, -DĀnA, -DĪnA, -DInAn, -DĀnI, -DınAyIn/-DunAyIn, -DıyA < -DI InAn/-DU UnAn:¹⁰

Genel olarak -InCA/-UncA yapılı zarf-fiil ekinin i leviyle kullanılan a a ıdaki zarf-fiil biçimleri, Anadolu a ızlarında pek görülmeyen, ama Do u Trakya a ızlarında yaygın olarak kullanılan zarf-fiil ekleridir. -DIk/-DUk yapılı sıfat-fiillerin üzerine "ile+n" edatının getirilmesi ile olu an -DI InAn/-DU UnAn (< ...-DI I ilen / -DU U ilen) sıfat-fiil biçimlerinin a ızlarda zarf-fiil olarak kullanılmasından geldi i açık olan bu zarf-fiil biçiminin Do u Trakya a ızlarında aldı ı belli ba lı ekil ve örnekleri öyledir:¹¹

-DıyAn/-DUyAn:

onnar tēris_olduyan emen... (Uzunköprü, G; Kalay, 1998: 173), bubam geldiyan bana aber ver (psala, Gün en, mdd.), mezun olduyan i bulabilcen mi? (psala, Gün en, mdd.), öldüyen allaya nası esap verebilcen (psala, Gün en, mdd.), geldiyan, gitdiyan (Olcay, 195: 25), eriyatı k̄abul etmediyan sen angi dīne mensupsun? (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 207), siāhla

¹⁰ Eckmann, Edirne a zında aynı anlamlı bir de -DIcAn/-DUcAn zarf-fiil ekinden söz ediyorsa da, böyle bir eki taradı ımız metinlerde bulamadı ımız gibi, biz de hatırlamıyoruz.

¹¹ Bu zarf-fiil biçimlerinin tespit edildi i daha önceki çalı malarda (Mansuro lu, 1960; Eckmann, 2004; Olcay, 1995; Kalay, 1998), onların yapıları üzerinde durulmamı tır.

kırtarıyo. kırtardıyan, ben sana ne vereyim demi (Tekirda , G; Tosun, 2004: 282), çimne kıalesini osmanlıya bā i veriyo yunan hükümeti. verdiyen bu sefer... (Tekirda , G; Tosun, 2004: 282), su kızar, su kızdıyan külan büle... (Tekirda , G; Tosun, 2004: 287), menderez geldiyan bizi tēriz ettiler (Tekirda , G; Tosun, 2004: 297), geldiyan sordum onu (Kırklareli, G; anlı, 1990: 104), yeni dāduyen (Babaeski, G; Hünerli, 2006: 237), geldiyan çocuklar o n_āptı (Babaeski, BM; Hünerli, 2006: 277) ...vb.

-Dān, -DĀnl:

cāfer tayar geldān borayu (Kırklareli, BM; anlı, 1990: 109), sabā oldān 'sabah olunca', üzüm sattān 'üzüm satınca', anası öldān 'anası ölünce' (Eckmann-Mansuro lu'ndan naklen, Olcay, 1995: 26), sōna buralara geldān alı tı (Kırklareli, RM; anlı, 1990: 94), bekıardık geldān evlendik (Kırklareli, G; anlı, 1990: 55), unnar gittān anam, adi ay e gidelim bostana dedi (Havsa, G; Kalay, 1998: 135), geldān çadır kıuruyalar (Lalapa a, G; Kalay, 1998: 155), burayı kıāvelere geldān biz bunnarı annatūz (Sūlo lu, G; Kalay, 1998: 168), ate e sokıttān cız cız eder (Edirne, D; Kalay, 1998: 177), çarıklıān ipleri sökūldān ben çıkādım attım çarıklı (Edirne, D; Kalay, 1998: 184), tam ya kıla tān gene geç (Lalapa a, D; Kalay, 1998: 219), sen de evlendān çārısın bizi artıkı (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 246), ... yol geçiyo, bu yol geçttān, köprünün iki ba ını dolduruyolar (Tekirda , G; Tosun, 2004: 288), git dedi bizim çocūn kitaplānda yazar yılan ısırdān dedi (Lalapa a, D; Kalay, 1998: 214), biz çıkttān yakmı bizim kū (Lalapa a, D; Kalay, 1998: 223) ...vb.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008

179), balқан arbinden geldineyin o yaza dōru (Kırklareli, G; anlı, 1990: 63)...vb.

-DInAn/-DUnAn:

būdünen gittim i te on ü ya ında (Kırklareli, G; anlı, 1990: 63), kararı sabā oldunan almı bi kök çapası... (psala, BM; Gün en, 1984: 92), cezve ate e soğtuneyn cız cız eder (Edirne, D; Kalay, 1998: 24), ekin tarlasını gördünān ... (Edirne, D; Kalay, 1998: 177), urayı gittinān ben (Edirne, G; Kalay, 1998: 130), u dutlā geldinān (Edirne, G; Kalay, 1998: 130), ben geçirdinān ni anı getirip vize verecem (Edirne, D; Kalay, 1998: 181), ağam beni geldi aldı. aldınānı bacağ topal... (Edirne, D; Kalay, 1998: 184), bacağ geçtināni ge tēni, düzeldēni gittik hıdırāna (Edirne, D; Kalay, 1998: 184) ...vb.

-DıyA/-DUyA:

dūn bittiye tā nebleyim indicik ... (Kırklareli, G; anlı, 1990: 73-74), sonradan yürükler burdan kalıtiye çeviriyiler eriki (Babaeski, BM; Hünerli, 2006: 282), askere gittiye bana da mektup yazarsın kızanım, çalı tıya er yerde ekmek var (psala, Gün en, mdd.) ...vb.

-DikçAsInA:

bu sular çekildikçesine tarlaya döndü (Edirne, G; Kalay, 1998: 124), indi biz bu suları çektikçesine u gene yere çökü (Edirne, G; Kalay, 1998: 124), sabrettikçesine üzerine varıyalā, kızanc dūdükçesine kızan elden çıkıya (psala, Gün en, mdd.) ...vb.

-IncA/-UncA kādā(r) , -IncAyA/-UncAyA kādā(r):

"-IncA/-UncA" anlamlı olan ve Mecdut Mansuro lu'nun da Edirne yerli a zında tespit etti i (Mansuro lu, 1988: 186) bu yapıya, daha çok yerli veya Gacal a zına ait gibi görünmekle birlikte, göçmen a ızlarında da rastlanmaktadır.

kızannar ya amayınca *kadā..* (Edirne, G; Kalay, 1998: 130), kızanı kıymatlı olunca *kadā..* (Edirne, G; Kalay, 1998: 130), bu tarafa gidince *kadān* kırimcaların yuvasına yatmı (Sülo lu, G; Kalay, 1998: 168), ... fırladı bu. fırlayınca *adā..* (Sülo lu, G; Kalay, 1998: 169), dı ardan ayvan gelmeyinceye *kadā*, et te para etmēyidi (Tekirda , G; Tosun, 2004: 291), kimselē *kalmadı*, *kalmayınca kadā* ben yalnız *kal*dım (Kırklareli, BM; anlı, 1990: 75), kıumanislik gelincē *kadā* aldı unnarın elinden malını (Kırklareli, BM; anlı, 1990: 79), bunnar sulfa girince anna *ıncaya kadā* bize, ordan *yāni* burayı göç etti burayı geldik (Kırklareli, YM; anlı, 1990: 83), durmumuz *kalabalıca* olunca *erāzi* kıisimlerimiz az oluncaya *kada* bundan faydelenemedik *yāni* (Kırklareli, YM; anlı, 1990: 84), *orā* gelincē *adā* ba*ktılar* ki... (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 34)... vb.

-Ik/-Uk:

-Ip/-Up zarf-fiil ekinin i leviyle kullanılan bu zarf-fiil eki, Do u Trakya a ızlarını Anadolu a ızlarından farklı kılan bir öneme sahip görünmektedir. Ek, bölgede esas itibarıyla Da lı a ızlarına mensup ki ilerce kullanılmakta olup, bölge a ızları üzerinde çalı anlar içinde ilk defa Kalay (1998: 113 ve Metinler) tarafından tespit edilmi tir.

uyyu *uyyu* *kal* kıvarı (Enez, D; Kalay, 1998: 199), *biyendimiz* *basmayı* *katınnan alı* *geliveriz* (Enez, D; Kalay, 1998: 199), *a ā* ferececēmi *alı* varın, *iniverin* *merdivene*. *ba* kıvarın *ba* kıvarın *kimse* *gelik* *geçivellē* (Enez, D; Kalay, 1998: 200), *hep* *büle* *ben alı* *yükümü* *geri* *ba* kıvarım (Havsa, D; Kalay, 1998: 204)...vb.

Bizim de, bölge çocu u olmamıza ra men, ilk defa Kalay'ın çalı masında gördü ümüz bu ekin varlı nı di er Rumeli a ızlarında ara tırdı ımızda, söz konusu ekin Bulgaristan Türk a ızlarından Kırcaali bölgesi a ızlarında da kullanıldı nı gördük (Ali, 2004: 188). Bu tespit, Do u

Trakya'da ya ayan Da lı Türkleri a zı ile Kırcaali bölgesini birbirine ba layan önemli bir veri olarak da kar ımıza çıkmaktadır. A a ıdaki örnekler Kırcaali bölgesi a ızlarına aittir:

sōra unu alıķ gōtūryur (Ali, 2004: 210), sen unnarı bālayıķ būle unnarı getirl (Ali, 2004: 241), kendi olannarı varıķ gelirlē (Ali, 2004: 222), u gene gidik gicelen sāt iki buçuķ ü te urē veryı aparatın yanına (Ali, 2004: 204), ben demi kızanımı kıoyuķ ta demi gitmān (Ali, 2004: 331), biz gene nāpsa bulurduķ onu da çōzūķ, asıķ yatacāna kıoyvarıdı gene (Ali, 2004: 353) ...vb.

2.2.9. i- ek fiili

Do u Trakya a ızlarının i- ek fiili bakımından gösterdi i en önemli özellik, ek fiilin bilinen ve duyulan geçmi zaman çekimleriyle art çekiminin ünlü ile biten isim kök veya gövdelerine getirildi inde eski kayna tırma ünsüzünün kalıntısı olan /y/ ünsüzünü almaması ve çekim/kip eklerinin do rudan getirilmesidir:

bubam çok misafircādi (Kırklareli, G; anlı, 1990: 56), ben de omba ıdım (Kırklareli, YM; anlı, 1990: 120), i te bunnar ikisidi (Pınarhisar, G; Olcay, 1995: 38), bunnar_ep urum köyüdü (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 26), zamanında bōraları bütūn rumların elindemi (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 29), o zaman ölemi (Gelibolu, BM; Kuzu, 2003: 31), bayraķ da elindemij dedi... (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 46), burada kaç gündür gezinen kıurbadı, ama peri kıızımı (psala, BM; Gün en, 1984: 95), tam kı ortasımı (psala, BM; Gün en, 1984: 96), çok adi bi kıarımı (psala, BM; Gün en, 1984: 99), çok yaķı ıķlıdı (Edirne, G; Kalay, 1998: 125), bobam candarmamı asker ocānda (Lalapa a, G; Kalay, 1998: 155), aynı avludadı (Lalapa a, D; Kalay, 1998: 215), kıarde im ordadı, vefāt_etti (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 194), ābisinin ālesiyle evlenmi , deliķanlımı meselā (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 198), bi anımın yerimi anımvlusu

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008

deris (Tekirda , G; Tosun, 2004: 280), zāten kıtlık
senesimi (Tekirda , G; Tosun, 2004: 280) ...vb.

2.2.9.1. i-ken zarf-fiil eki:

Ek fiilin tek zarf-fiil biçimi olan i-ken, Do u Trakya
a ızlarında geldi i isim veya fiil tabanına hemen daima ek
hâlinde getirilir. Ancak asıl eklinden ba ka, -kA, -kAnA
ve

-kAsInA olmak üzere üç farklı biçimde ve
ço unlukla kalınlık-incelik uyumuna uyarak da
kullanılır.

-kAn < i-ken

da vapır duru~~kan~~ emen oayıoçı çekti bégirleri
(Kırklareli, G; anlı, 1990: 57), yaza çıkar~~kan~~ bu gece
(Kırklareli, anlı, 1990: 58), ben muhtar~~kan~~ hâkim
gelmi ti buraya (Muratlı, G; Olcay, 1995: 32), unlar
uyur~~kan~~ basdiri vermi lē (Muratlı, G; Olcay, 1995: 33),
malı alır~~kan~~ da satar~~kan~~ da (Tekirda , G; Tosun, 2004:
254) ...vb.

-kA < -i-ken

ordan burdan derke gerisi gerisiye döndüler
(Kırklareli, G; anlı, 1990: 54), kısımā yirmi gün varke
ba lar ~~kar~~ yāmā

1984: 95), emen tā kūmūzden çıkarķa bozū yolları. gidū orayı (Edirne, G; Kalay, 1998: 124), yukarı çıkarķa beki bozulmu tur (Sūlo lu, G; Kalay, 1998: 171), anam ölürke (Edirne, D; Kalay, 1998: 179), uçāķa tutarım, kaçāķa yolarım demi (Edirne, D; Kalay, 1998: 179), uyuķlarķa dü mü üm arabadan (Lalapa a, D; Kalay, 1998: 219), u indirike dü mü tü (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 177), kızanķa gittim (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 223), buradan giderke (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 236), ben dokuz ya ındayķa (Tekirda , G; Tosun, 2004: 297), can bedenden ayrılırke (Tekirda , G; Tosun, 2004: 318), rāmetli atatürk geđerke (Tekirda , YM; Tosun, 2004: 328)...vb.

-kAnA < i-ken

ben gene ordakene beni bu çocuk istedi (Kırklareli, G; anlı, 1990: 61), çapa kazāķanā (Gelibolu, BM; Kuzu, 2003: 31), atarķana semerin ipi ba ina geçmi (psala, BM; Gün en, 1984: 91), edirnedden gelirkene (Edirne, G; Kalay, 1998: 125), dirmenden gelirkene (Edirne, G; Kalay, 1998: 130), damadı da gelinin yanına korķana arkasına küp küp hurular (Enez, G; Kalay, 1998: 132-133), yedi ya ındayķana gittik anadola (Havsa, G; Kalay, 1998: 134), içerden dı arı çıkarķana... gelini almā giderkene olur (Lalapa a, G; Kalay, 1998: 160), biz kızķana (Lalapa a, D; Kalay, 1998: 224), karı kızan uyurķana deprem oldu (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 205) ...vb.

-kAsInA < i-ken

Zarf-fiil eklerinin üzerine -sInA ekinin getirili i, -InA, -Dıkça eklerinden ba ka i- ek fiilinin zarf-fiil eki olan -ke < -ken eki için de geçerlidir:

havada uçarķasına (Kırklareli, D; anlı, 1990: 96), ... inek aldık üle, derkesine öküz aldık (Kırklareli, D;

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008

anlı, 1990: 99), javurlar gelirkesine (Bolayır, Kuzu, 2003: 24), vuruğasına kaynanası gelmi ... (psala, BM; Gün en, 1984: 90), meseâ gezerkesine (Edirne, G; Kalay, 1998: 124), bizi oğurğasına mektepten aldılar (Havsa, G; Kalay, 1998: 135), bubam askerkesine keçilēmiz vardı (Havsa, G; Kalay, 1998: 135), kız içeri girerkesine... (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 243) ...vb.

2.2.9.2. dīl < de il:

sim cümlelerinin olumsuz biçimini kuran de il kelimesi veya cevap edatı, Do u Trakya a ızlarında hemen daima dīl < de il (< tegül < teg+ol) de i mesiyle kullanılır:

ama o arküne bālī dīl (Tekirda , G; Tosun, 2004: 278), dedim böle dīl (Kırklareli, BM; anlı, 1990: 79), durmumuz dā müsāyit dīldi yānim (Kırklareli, YM; anlı, 1990: 84), ben gelme dīlim kızanım (Kırklareli, G; anlı, 1990: 86), indi dīl üle (Kırklareli, G; anlı, 1990: 87) ...vb.

2.2.9.3. Bildirme eki

Çekimli fiillere gelerek fiilin belirtti i anlama kuvvetlendirme ve ihtimal anlamı katan bildirme eki (-Dir/-DUr), ölçünlü Türkçeden farklı olarak, çekimli fiilin sonunda de il de, kip eki ile ahıs eki arasına alınarak kullanılır:

yapmı tırım 'yapmı imdir', gelmi tirsin 'gelmi sindir' (psala, Gün en, mdd.), bulğaristan mācurları burayı yerle mi tirlir 'yerle mi lerdir' (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 232), tekirdālī üseyin pēlivanı i itmi tirsin (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 235) ...vb.

3. Kelime Türleri

3.1. Zamirler

3.1.1. ahıs zamirleri

---

ahıs zamirleri konusunda dikkati çeken husus, 1. çokluk ki i zamirinin sonunda -s < -z sedasızla masının, 3. teklık ve çokluk ki i zamirlerinde de kelime ba ı ünlüsünde u < o daralmasının yaygın olarak ya anmasıdır. u < o de i mesini, Kuzey/Kıpçak Türkçesinin etkisine ba lamak yerinde olur.

bis albayın emir eriyiz (Kırklareli, G; anlı: 1990: 54), indi susası var arabalā geliy ama bis ... (Kırklareli, RM; anlı, 1990: 93), kaynanam rāmetli bis dedi burda durmayıs dedi (Kırklareli, RM; anlı, 1990: 93), bis doksan üç mācuruyuz (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 175)...vb.

unlar uyurқан basdiri vermi lē (Muratlı, G; Olcay, 1995: 33), bis sofrā atarıs (Gelibolu, YM; Kuzu, 2003: 25), rumlā unnarı dövme kalkarlāmı (Gelibolu, BM.; Kuzu, 2003: 31),), unun kūsü varmı (Edirne, G; Kalay, 1998: 124), e vallā unu anam gibi bilim (Edirne, G; Kalay, 1998: 125), büle viraca gidiy, tutturamaylar. u kaçıy (Ke an, G; Kalay, 1998: 137), tamam unun evi (Sülo lu, G; Kalay, 1998: 165), unu sıkı tut, demi (Sülo lu, G; Kalay, 1998: 166), kocasını öldürdülē unun (Edirne, D; Kalay, 1998: 185), indi gitmeyveri unnara

264), peçka derdik unlara (Tekirda , G; Tosun, 2004: 317) ...vb.

3.2. Sıfatlar

3.2.1. aret sıfatları

aret zamiri olan o'daki daralma, i aret sıfatı olarak kullanıldı ında da tabiatıyla geçerlidir.

u zaman genç adamımızla iç bñle bi yeri çıkmamı tıķ (Kırklareli, RM; anlı, 1990: 93), u zaman i te babalāmız...(Gelibolu, YM; Kuzu, 2003: 25), u zamandan beri (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 35), u tarla (Edirne, G; Kalay, 1998: 124), acıķ kūsükmü u amıca size (Edirne, G; Kalay, 1998: 125), u ıarıc hiç unutmāyım (Edirne, G; Kalay, 1998: 125), u makina (Lalapa a, D; Kalay, 1998: 220), u zaman da biz kendimize ekēdik (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 176), u zamanlar unnara verilēmi (Tekirda , G; Tosun, 2004: 249), u zaman urumluķ (Tekirda , G; Tosun, 2004: 282) ...vb.

3.3. Zarflar

Do u Trakya a ızlarında böyle, öyle, öyle zarflarının kullanımında, /y/ ünsünün ünlüle mesi ile ondan önceki ünlünün uzun veya kısa eklinin genellikle dar söylenmesi dikkati çeker. Bu özelli i de Kuzey Türkçesinin etkisine ba lamak mümkündür.

bñle, bñle < böyle

kim bilir bunun bñle olacanı (Muratlı, G; Olcay, 1995: 32), i te bñle (Pınarhisar, G; Olcay, 1995: 39), i te bñle (Kırklareli, G; anlı, 1990: 60), bi ot var, kızılçıķ gibidir böle kırmızı (Gelibolu, BM.; Kuzu, 2003: 31), bñle ey īsan (Edirne, G; Kalay, 1998: 125), mesele bñle bñle (Lalapa a, G; Kalay, 1998: 158), bñlem taslan dola ıvarım... (Havsa, D; Kalay, 1998: 204), eskiden ata pindirilēdi bñle (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 246),

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008

buradan çıkarma yapıcak... orada tabi ücüm büle
(Tekirda , YM; Tosun, 2004: 350), bayramnar büle indi
(Kırklareli, G; anlı, 1990: 87), u zaman genç adamımızla
iç bñle bi yeri çıkmamı tı (Kırklareli, RM; anlı, 1990:
93), i te bülece yavrım undan (Kırklareli, D; anlı, 1990:
99), dedi te üle oluyu bñle oluyu (Kırklareli, BM; anlı,
1990: 108) ...vb.

üle < öyle

o gece ñle oldu (Kırklareli, G; anlı, 1990: 56),
üle dersin be_çetin (Muratlı, G; Olcay, 1995: 33), dedi
te ñle oluyu bñle oluyu (Kırklareli, BM; anlı, 1990: 108)
...vb.

üle < öyle:

ñle ñle biz artık gittik anadola kadan (Kırklareli, G;
anlı, 1990: 57), indi dñl üle (Kırklareli, G; anlı, 1990:
87), ... inek aldık üle, derkesine öküz aldık (Kırklareli, D;
anlı, 1990: 99), dñru amma hakikat üle imi (Pınarhisar,
G; Olcay, 1995: 39), öle annadıyoladı annelerimiz
(Gelibolu, BM.; Kuzu, 2003: 31), öle bi zengin kıızı
di ildim (Gelibolu, G.; Kuzu, 2003: 52), köro lu üle
dēken... (Edirne, D; Kalay, 1998: 192), itiyarlık ba çocuk,
kimi ĩ, bñn ĩ yarın üle. üle büle i te (Enez, D; Kalay,
1998: 197), üle dñrke māmıt ağa vārdı bizim... (Lalapa a,
D; Kalay, 1998: 214), ilk gün üle yaparlar (Tekirda , BM;
Tosun, 2004: 229), imdi de üle ya (Tekirda , BM; Tosun,
2004: 246), üle yeti tik biz tabi (Tekirda , G; Tosun,
2004: 280) ...vb.

ep, epten, eptencik < hep, hepten, heptencik

Bilindi i üzere, Rumeli a ızları genel olarak /h/
ünsüzünü büyük oranda dü ürür veya kullanmaz.
Dolayısıyla ep < hep ve onun "tamamıyla, büsbütün"
anlamıyla kullanılan epten, eptencik ekilleri /h/siz
kullanılmaktadır. Tabiatıyla bu özellik hiç ve herhalde
zarfları için de geçerlidir.

İspartaya çıkmı unlar ep (Tekirda , YM; Tosun, 2004: 323), zaten ep erkez gemilerde top ba ında dururdu (Tekirda , YM; Tosun, 2004: 323), ep orağ biçerdik (Kırklareli, G; anlı, 1990: 111), o oca ep erkezin ıarisına iv miv yaparmı (Kırklareli, YM; anlı, 1990: 113), epten serserimi bu beyā (psala, Gün en, mdd.), bu bebek eptencik benim olsun mu? (psala, Gün en, mdd.), epten 'büsbütün, tamamiyle' (Lüleburgaz, DS-V: 1764) ...vb.

beki < belki

Dilimize Farsçadan geçen bu ihtimal zarfının /I/ ünsüzü, Do u Trakya a ızlarında daima dü ürülerek kullanılır. Ancak /I/ ünsüzü dü tü ü hâlde, ilk hece ünlüsünün kısa söylendi i görülür:

beki ramazan ossa anam bubam gene tutardı (Kırklareli, G; anlı, 1990: 58), beki sormu sundur, yācı dā fazla (Tekirda , G; Tosun, 2004: 308), mēmet āga da götürmü tür beki (Tekirda , YM; Tosun, 2004: 343), yetmi altı, beki yetmi yedi bile (Kırklareli, anlı, 1990: 65), beki fērū bilir onu (Kırklareli, G; anlı, 1990: 74), beki giderim ondan sōna (Kırklareli, BM; anlı, 1990: 77), bilirdim beki de imdi bilméyim (Kırklareli, G; anlı, 1990: 86) ...vb.

sōna, sōra, sōnac ma < sonra

Çekim edatı olarak da kullanılan sonra, bölge a ızlarında ya /n/ ya da /r/ ünsüzü dü ürülerek kullanılmaktadır. Bundan daha önemlisi de sōnac ma/sōrac ma veya sōnac zıma/sōraczıma gibi yapım ve çekim ekleriyle geni leyip kalıpla mı biçimlerle kullanılmasıdır:

sōna bizim yüzba ıya emir vermi pa a, ileri! (Muratlı, G; Olcay, 1995: 32), sōnac ma bu küye geldik

---

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008

(Havsa, G; Kalay, 1998: 134), undan s̄ra ağamiylı t̄rkiyeye geğiler (Edirne, D; Kalay, 1998: 183), s̄ra beygiri alır (Tekirda , YM; Tosun, 2004: 335), ondan s̄nası ben de sevdim (Kırklareli, G; anlı, 1990: 61), ondan s̄nası, s̄nası çok akıllı oldum (Kırklareli, G; anlı, 1990: 63), ondan s̄nası, b̄k bi çocuk urdu onu pomağlardan (Kırklareli, G; anlı, 1990: 64), ondan s̄na d̄n̄n̄n̄u yaparız (Kırklareli, YM; anlı, 1990: 89), ondan s̄ra sıraylan k̄ulaç gibi b̄le b̄le yaparız onu (Kırklareli, RM; anlı, 1990: 94), undan s̄na d̄o eriz tavac mıza (Kırklareli, D; anlı, 1990: 99), undan s̄na biz orac̄a ayırdığ. s̄ra biz burayı geldik (Kırklareli, G; anlı, 1990: 102) ...vb.

onu tan, onçu, onçi < onun için

Do u Trakya a ızlarına özgü olarak kullanıldı ını d̄ü ündü ümüz "onun için, o sebepten, o yüzden" anlamlarıyla kullanılan onçu, onçi ve özellikle onu tan dikkati çeken farklı zarflardır.

te_bu masalar onunçin geliȳ (Demirköy, G; Olcay, 1995: 48), ... severim baba seni tus k̄adar, onçi diyor yolladı beni cell̄atlara (Ke an, G; Kalay, 1998: 140), amman ba kızım onçi mi koydun sen... (Ke an, G; Kalay, 1998: 141), undan s̄ra unu tan sorm̄a geldim sana (Edirne, D; Kalay, 1998: 187), ... onu tan imt̄anı k̄azanamadı kerata (psala, Gün en, mdd.), ... onçu d̄ne gelmedin sen (psala, Gün en, mdd.), ormancılar k̄ollurı ğuzum onu tan atıvarız bunnarı (Kırklareli, D; anlı, 1990: 100) ...vb.

ini, indi, indicik, indicikin, imdik

Zaman zarfı imdi, benze me ile olu an indi biçimi yanında, bölge a ızlarında yaygın bir kullanıma sahip +clk ekini alarak indicik ve anlamca peki tirilmi imdik, indicikin ekilleriyle de kullanılmaktadır.

indi bana onnar bi ĩ geliya (Kırklareli, G; anlı, 1990: 63), orda baçalım nabacaqlā indi (Kırklareli, BM; anlı, 1990: 78), indicik çalgılar var (Kırklareli, G; anlı, 1990: 88), indi susası var arabalā geliy ama bis ... (Kırklareli, RM; anlı, 1990: 93), indi sayarmı ... (Kırklareli, YM; anlı, 1990: 114), indi bi ecik yapmam (Pınarhisar, G; Olcay, 1995: 41), halbuki bir aylıqçı olan rāt imdik (Gelibolu, YM; Kuzu, 2003: 25), ini baq memleketten geliqa èkmæk tekneleri vāmı (Gelibolu, YM; Kuzu, 2003: 25), ini arabalarlan dü ün salonuna gidiyolā (Gelibolu, BM; Kuzu, 2003: 31), kız tarafı ēr eyi yapıyır indicik (Gelibolu, BM; Kuzu, 2003: 47), e bizim hepsimiz aqrabaları biliyem ben indicikin (psala, D; Kalay, 1998: 209), eyvā inni nābıcāz? (Lalapa a, D; Kalay, 1998: 214), indi gitmeyveri unnara (Lalapa a, D; Kalay, 1998: 225) ...vb.

artıqın < artık

Artık zarfı da, bölge a ızlarında +(I)n vasita hāli eki ile peki tirilmi olarak kar ımıza çıkmakta ve yaygın bir kullanım arz etmektedir.

ben artıqın yetmi _altı ya ındayım (Gelibolu, BM; Kuzu, 2003: 47), ama ölüme tæk olmu artıqın (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 224), sen de evlendēn çārisın bizi artıqın (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 246), bi ki i artıqın o öfürü... (Tekirda , YM; Tosun, 2004: 338), kız, çocū severse ayıramazlā verirlē artıqın (Kırklareli, MM; anlı, 1990: 82) ...vb.

gayrıqın, ğayrıq < gayrı

Arapça gayr kelimesinden gelen gayrı zarfı da, belki de Türkçe kökenli artık zarfına örneksene ile gayrıq ve peki tirilmi gayrıqın biçimiyle kullanılmaktadır:

undan sōna ğayrığın om be gūn oldu mu (Kırklareli, D; anlı, 1990: 98), bubamdan sōna ğayrığın bu memnekette ıkaldı (Kırklareli, BM; anlı, 1990: 109), yapamam ben ğayrığın (Kırklareli, BM; anlı, 1990: 110), biz ğayrığ rıfardereyi geğtik beri almı ık dimotoğka yolunu (Kırklareli, BM; anlı, 1990: 110), dı arlara ğayirik ta ıyız (Tekirda , G; Tosun, 2004: 276), adi ıkayrı vakit geli (Kırklareli, G; anlı, 1990: 112) ...vb.

3.4. Edatlar

Burada ses de i ikli i geğirmi birkaç edatı ele alaca ız.

iĉi < iĉin

Amaĉ ve sebep gibi birĉok anlam ilgisiyle kullanılan bu edatın Do u Trakya a ızlarında sonundaki, gerĉekte eski vasıta hāli eki olan, /n/ ünsüzünün dü ürölerek kullanılması dikkati ĉeker. Bu edatın birle i i olan sorma edatı "niĉin"de de aynı olayı görürüz (niĉi < niĉin < ne+iĉin).

fırat neyrinden geĉmek iĉi bi āĉ körü vardı (Kırklareli, anlı, 1990: 60), ölüm de bizim iĉi, er ē bizim iĉi (Kırklareli, BM; anlı, 1990: 79), senin iĉi fark etmez, asan istambula ĉalı mağ iĉi gitti (psala, Gün en, mdd.) ...vb.

ıkadā, ıkadan, ıkadara, adan, adara < adar

Bu edatın da ba ında, ĉok az da olsa, ünsüz de i mesi, sonunda da yaygın olarak ünsüz dü mesi, ünsüz de i mesi ve ünlü türemesi olayları geĉirerek kullanıldı ını görüyoruz:

ūle ūle biz artık gittik anadola ıkadan gittik (Kırklareli, G; anlı, 1990: 57), oğul bitti tō ıkadara (Kırklareli, D; anlı, 1990: 100), dimotoğkadan ıkapığkuleye ıkadara yunan bulğarı ıkuluyu (Kırklareli, BM; anlı, 1990: 110), tālaya ıkadan (Lalapa a, D; Kalay, 1998: 219),

benim sülecēm laf bu *ğada* (Muratlı, G; Olcay, 1995: 34), o *ğada* acamılık var (Pınarhisar, G; Olcay, 1995: 39), indi u *ğada* kaldı (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 29), bubam bu *ğada* vēdi (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 52), benim bildiklerim bu *ğadan* (Ke an, G; Kalay, 1998: 136), ... fırladı bu. fırlayınca *ada* ... (Sülo lu, G; Kalay, 1998: 169), u *ğadan* katrağ indi (Edirne, D; Kalay, 1998: 185), ó zamana *ğada* hayvan devridi (Gelibolu, G.; Kuzu, 2003: 30), su ne *ğada* kalkarsa ada u *ğada* kalkū (Edirne, G; Kalay, 1998: 124), otus seneye *ğadan* ne di ardan kıs almi tir ne kız vermi tir (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 190), u *ğadan* gündöndü (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 231), mericin boyu u *ğada* tarla (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 231), u *ğadancığ* bi yer gözükür (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 233), u *ğadan* yorğan (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 233), olucağ o *ğada* (Tekirda , G; Tosun, 2004: 303), yetmi senesine *ğada* çalı tım (Tekirda , YM; Tosun, 2004: 326) ...vb8yFi4 ö44Üö*@Ü0 3j3fıw* U84ÜC4"jN j'KöK0b6 3j30öU

almı tavana koyumu görmesinne dñhi (psala, BM; Gün en, 1984: 92), bi bakırcık altını mercimek dñhi vermi (psala, BM; Gün en, 1984: 92), sormu ne bunna dñni (psala, BM; Gün en, 1984: 92), deli kararı annamasın dñni ona bi oyun oynamı (psala, BM; Gün en, 1984: 92), doyran açıldı dñne biz... (Kırklareli, M; anlı, 1990: 67)...vb.

3.5. Ba laçlar

le ba lacının ek hâlinde (+IA) kullanımı yapı bakımından vasıta hâli ekinden farksız olarak kullanılırken [zekinin babasının benim babam karda (Muratlı, Olcay, 1995: 34), dñn olur çar ambala per embe yapardı, pazarla cumatesi yapardı. benim oldu cumartesi pazar (Gelibolu, YM; Kuzu, 2003: 25), bir ā ık māmutlan elif anım vārmı (Ke an, G; Kalay, 1998: 144), gelinne güvāyi kıparız (Kırklareli, G; anlı, 1990: 62), ileri kızlan çocuk... (Kırklareli, D; anlı, 1990: 96)...vb.], kar ıla tırma i levli hem ... hem ba lacı ile netice ve sonuç ifadeli halbuki ba laçları bölge a ızlarının karakteristik özelli i olan /h/ ünsüzünü dü üreterek [geln alcı gibi em gittik em yattık, em gittik em yattık (Kırklareli, G; anlı, 1990: 58); albüse doldurcaklar samanā (Tekirda , YM; Tosun, 2004: 345), albüse iç etlenmediler bile (Tekirda , YM; Tosun, 2004: 345), albüsem onların aberi yok (Tekirda , YM; Tosun, 2004: 350) ...vb.], art anlamlı cümle ba ı edatı olan e er de, -l < -r de i imiyle [i te, egel dı arı gidilcēse... (Lalapa a, G; Kalay, 1998: 156), egel çalı massa, görü ürüz, egel òle dñlse, yandın! (psala, Gün en, mdd.)...vb.] kullanılmaktadır.

Ayrı bir çalı ma ile ele almayı dü ündü ümüz baleyki yi de (Baleyki Ali gelmez. – Baleyki çalı ır da, kazanır.) Rumeli a ızlarında ya ayan arkaik bir cümle ba ı edatı veya ba laçı olarak burada anmalıyız.

3.6. Ünlemler

Genelde Rumeli, özelde de Do u Trakya a ızlarına özgü diyebilece imiz birkaç seslenme ünlemini vermeden önce, seslenme ünlemi olarak kullanılan bir yapıyı belirtmek istiyoruz. Rumeli a ızlarının hepsinde de ilse bile önemli bir bölümünde, ünlü ile biten akrabalık isimlerinin seslenme ünlemi olarak kullanıldıklarında sonlarına "acıma" ve "sevgi" ifadesi katan bir +nl unsurunun getirildi i görülmektedir. "Yapma be ağani ~ ağanı! Dayını, gelsene! Adi tizeni, beni kırma da u i i allet! Adi kızanım, adi nineni, üzme beni! Adi anacını kalk artıkın! Amıcanı bize de gel beyāv!...vb." gibi örneklerde, /n/ ünsüzünün 2. teklik ki i iyelik eki oldu u üphesizdir. Sonda yer alan /ı/, /i/ ünsüzleri ise seslenme edatı olmalıdır.

imdi de bölge a ızlarına özgü di er ünlemleri veya ünlem edatlarını verelim.

mara, mari

Kadınlar için ve genellikle de kadınlar tarafından kullanılan bu seslenme edatının, Balkan co rafyasında ya ayan Hristiyan unsurların dillerinden geçti ini ve Hz. Meryem'in adından geldi ini dü ünüyoruz.

mari işçāzım nāpayım i te (Edirne, G; Kalay, 1998: 125), e ba marii, çok güzel olmu (Edirne, G; Kalay, 1998: 127), ne diyalar onnarı marı (Kırklareli, G; anlı, 1990: 62), hadi mari gitmeycen ni, hadi hū gelmeycen ni (Kırklareli, D; anlı, 1990: 97), mari kadam bubasinnan ni kadan ta çıkādı (Lalapa a, D; Kalay, 1998: 224), mara a e, mara kız, mara yavrum... (psala, Gün en, mdd.) ...vb.

Bu edatın kısaltmı biçimi olan ma da kullanılmaktadır: ma inde nāpōrsun? – ma u zaman zītin bile yokmu . (Havsa, G, Kalay, 1998: 207) vb.

beyā, beyāv

ki seslenme edatının birle mesinden (beyā/beyāv < be+yahu) olu an bu edat, Rumeli insanının konu ma üslubunun ayrılmaz bir parçası konumunda olan en karakteristik edattır.

örden gideyim beyāv (Ke an, G; Kalay, 1998: 148), yiycez beyāv (Lalapa a, G; Kalay, 1998: 157), iki tâne civata ver beyā (Lalapa a, G; Kalay, 1998: 158), ah ismeyilin pindī bu beyāv (Edirne, D; Kalay, 1998: 192), ufaqtı bu beyāv (Enez, D; Kalay, 1998: 198), beri yanı, öte yanı ğacal beyā (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 214), bi ey bilen yok beyā, yalan konu ur çoğu beyāv (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 215), dur beyā çayları biz sülecēz (Tekirda , G; Tosun, 2004: 248), yā bi eyde tat kalmadı beyā (Tekirda , G; Tosun, 2004: 263), ekmek dolu burda beyā. ufā da var beyā (Tekirda , YM; Tosun, 2004: 330), yok beyā, onlar da pādi ān askeri (Tekirda , YM; Tosun, 2004: 330), çabıcağ ta kaynattı beyāv (Kırklareli, G; anlı, 1990: 105) ...vb.

ba, be; aba, abe < a ba, a be

Bu seslenme edatları da, Rumeli a zıyla konu an insanların üslup özelli i olacak kadar yaygın bir kullanıma sahiptir.

abe ben bilmeyem (Havsa, G; Kalay, 1998: 134), aba dēler sen ne yaptın? (Lalapa a, G; Kalay, 1998: 154), fatmenge benim ba dedim (Lalapa a, G; Kalay, 1998: 158), aba siz aldınız (Lalapa a, D; Kalay, 1998: 214), i te tepede, ne dedim eysi ba! (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 221), aba senin medeniyetin o! (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 221), (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 232), dūnleri u ekil olum be, yokluğ be, yokluğ (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 233), bulamadık be! (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 239), neresi zarar etmēyi be! (Tekirda , G; Tosun, 2004:

266), ha baḳayım be! (Tekirda , YM; Tosun, 2004: 332), aba dedim sen görüsün (Kırklareli, BM; anlı, 1990: 77), neblem ben bā çok fayda geliveri (Kırklareli, D; anlı, 1990: 98), burada oturudu be, ḳar ı oturudu be ḳarda ım (Kırklareli, G; anlı, 1990: 103), a be nerden geliyusunuz siz (Kırklareli, G; anlı, 1990: 106), gen le oynar biz de baḳarız ba ḳızanım (Kırklareli, G; anlı, 1990: 111) ...vb.

te; tebüle, töbüle < te böyle, tule < te öyle;
tebu, tobu < te bu

Gösterme edatı "te", Do u Trakya a ızlarında yaygın olarak kullanılır. Bu edatın "tebüle", "töbüle", "teböle" ve "tule" gibi "böyle" ve "öyle" zarflarıyla birle erek olu turdu u ve zarf olarak kullanılan biçimleri ile yine birle ik bir yapı olarak kar ımıza çıkan ve gösterme edatı olarak kullanılan "tebu" ve "tobu" (< te bu) biçimleri de yaygın bir kullanıma sahiptir.

cāmiyin yanından töbüle yakın dibinden ge tik (Havsa, D; Kalay, 1998: 205), te bu mefta dirilirke (Tekirda , BM; Tosun, 2004: 243), ğavurun yanlānda ḳalmı lar, te_burayı gelmi ler (Tekirda , YM; Tosun, 2004: 322), te bāle ḳıyamasın yere ḳoymā (Kırklareli, G; anlı, 1990: 64), indi t_ānnān sāyelēnde biz de geḳinmē sava ırız (Kırklareli, BM; anlı, 1990: 76), indi ben tebüle yalnızca ḳocuk būdü... (Kırklareli, BM; anlı, 1990: 79), ḳocū tobu sene burayı gelirse... (Kırklareli, BM; anlı, 1990: 79), töbüle gebercek i te (Kırklareli, YM; anlı, 1990: 92), ... isteyen tāle benim gibi gice alıp ḳaḳar (Kırklareli, D; anlı, 1990: 96), te üle yapıvallā (Kırklareli, D; anlı, 1990: 97), ḳıḳarız u hamırı toburcā, ufalya ufalya un yaparsın (Kırklareli, D; anlı, 1990: 98), te buracā iki odacıḳ yapalım (Kırklareli, D; anlı, 1990: 100), dedi te üle oluyu būle oluyu (Kırklareli, BM; anlı, 1990: 108), te bu hūkūmat veriya (Kırklareli, G; anlı, 1990: 112), ben te buracıḳta oturūm (Kırklareli, G; anlı,

1990: 112), k̄arlar t_arda oturudular (Lalapa a, D; Kalay, 1998: 225) ...vb.

4. Sonuç

Bugün "Do u Trakya yerli a zı" diye özgün bir a ız bölgesinden söz etmek imkânsız görünüyor. Olsa olsa "karma" bir Do u Trakya a zından söz edilebilir. Tabii, yerli a zın mı göçmen a ızları içinde eridi i, yoksa göçmen a ızlarının mı yerli a ız içinde eridi i konusunda çok kesin bir şey söylemek mümkün görünmemekle beraber, ikinci ihtimalin a ır bastı nını dü ünme daha do ru olur, kanaatindeyiz. Zira 1950-1960 arasında bölgede yerli a ızlar üzerinde ara tırma yapan J. Eckmann, M. Mansuro lu ve S. Olcay'ın sundu u diyalektolojik malzemenin, bugün de büyük oranda bölge a ızlarına hâkim olması, bu görü ümüzü teyit eder niteliktedir.

Genelde Do u Rumeli, özelde de Do u Trakya a ızlarının gerek ses gerekse ekil bilgisi bakımından ölçünlü Türkçenin dayandı ı stanbul a zına, dolayısıyla ölçünlü Türkçeye Anadolu a zılarına göre daha yakın oldu unu söylemek yanlı olmaz. Zira, özellikle zarf-fiillerinde görülen farklı ekilerin dı nda, Do u Trakya a ızlarının ekil bilgisine ait farklı yapıların fonetik birtakım sebeplere ba lı olarak ortaya çıktı nını söylemek mümkündür. Yoksa, arkaik diyebilece imiz ve stanbul a zında veya Türkiye Türkçesi yazı dilinde bulunmayan farklı ekillere rastlamak pek mümkün de ildir. Tabii bütün bunlar, Rumeli a ızlarının veya Do u Trakya a ızlarının, 14. yüzyılın ortasından itibaren bu bölgeye yerle en O uz boyları tarafından yazı dilinin etkisinden uzak ve yalnızca konu maya dayalı geli me ve de i melerle olu up günümüze kadar geldi i gerçe ini de i tirmez.

İmdiki zaman çekimi için kullanılan eklerin fazla ve farklı olu u dikkati çekmektedir. Bunların bir kısmı, Rumeli a ızlarına özgü olmakla birlikte, ço u Anadolu a ızlarında da görülen ekillerden olu maktadır. Özellikle Da lı a zına özgü olan ve ver-, var- fiillerine dayalı olarak bir tasvir fiili yapısıyla kar ımıza çıkan imdiki zaman kipi, bölge a ızlarını hem Anadolu a ızlarından hem de stanbul a zından farklı kılmaktadır.

Anadolu a ızlarının birço unda bugün de çok yaygın bir ekilde kullanılan istek kipinin 1. teklik ve çokluk ahıs çekimi, bütün Rumeli a ızlarının ortak bir özelli i olarak stanbul a zı ile birle ir bir biçimde Do u Trakya a ızlarında da kullanılmamaktadır. Yani gel-e-m, gid-e-m, yap-a-m, yaz-a-m; gel-e-k, gid-e-k, yap-a-k, yaz-a-k ... gibi çekimlerin yerine, Do u Trakya a ızlarında stanbul a zı temelli ölçünlü Türkçede oldu u gibi emir kipi çekimi ile birle en çekimleri buluyoruz.

Do u Trakya a ızlarında dikkati çeken en önemli özelliklerden biri de, özellikle ekil bilgisine ait, arkaik veya Eski Anadolu Türkçesinden gelen ekilerin pek bulunmamasıdır.

Do u Trakya a ızlarında ünlü birle mesi, ünlü-ünsüz kayna ması, hece birle mesi vb. ses olayları sonucu ikincil uzun ünlülü eklerin yaygın olarak kullanımı dikkati çekmektedir.¹² Yönelme, belirtme ve ilgi hâli ekleri ile çokluk, gelecek zaman, bazı sıfat-fiil ve zarf-fiil eklerinde bunu açıkça görmekteyiz. Dolayısıyla, Do u Trakya a ızlarının ekil bilgisine ait unsurların büyük ço unlu unun ba ta /r/, /h/ ve /k/ gibi ünsüzlerin dü mesi olmak üzere, de i ik ses olayları sonucu olu an ekiler oldu u dikkati çekmektedir. Bunu çokluk eki, yönelme ve ilgi hâli eklerinden sıfat-fiil ve zarf-fiil eklerine, hatta birtakım zarf ekilerine kadar birçok ekte gözlemek mümkündür.

Bir Trakyalı olarak, bir gerçe in altını da çizmek istiyorum. Rumeli a ızları denince, özellikle televizyonlarımızda gösterilen film ve dizilerin etkisiyle, Roman/Çingene vatanda larımızın kendilerine özgü olan Türkçeleri veya konu maları anla ılmamalıdır. Rumeli a ızları veya daha dar anlamda Do u Trakya a ızları, 14. yüzyıl ortalarından itibaren bu co rafyaya Anadolu'dan getirilip iskân ettirilen birçok O uz Türk'ü boy, a ıret, cemaat ve obanın yüzyıllar içinde yazı dilinin yanı ba nda olu turup ya atageldi i Türk a ızlarıdır.

¹² Söz konusu olayın ça da Türk yazı dilleri ile Türkiye Türkçesi a ızlarındaki durumu için bk. A. Buran, 2007.

Türklü ün ve Türkçenin Avrupa kıtasında temsilcisi konumundaki Rumeli Türklü ü ve dilleri üzerindeki ara tırma ve yayınların artarak devamı dile imizdir. Bu, henüz esaslı bir sınıflandırılması yapılamamı Rumeli a ızları ara tırmaları için daha bir önem ve ivedilik arz etmektedir.

KISALTMALAR

- BM: Bulgaristan muhaciri
D: D
G: G veya yerli
M: Muhacir
MM: Makedonya muhaciri
RM: Romanya muhaciri
YM: Yunanistan muhaciri
mdd.: Metin dışı derleme

TARANAN ESERLER

- GÜN EN, Ahmet (1984); (Edirne, psala) Turpçular Köyü Folkloru, Uluda Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü Bitirme Tezi, Balıkesir.
- HÜNERLİ, Bülent (2006); Kırklareli Babaeski Merkez İçesi ve Köyleri Ağız inceleme, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne.
- KALAY, Emin (1990); Edirne lili Havsa İçesi ve Köyleri Ağızları (inceleme-Metin), Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne.
- KALAY, Emin (1998); Edirne lili Ağızları, Ankara: TDK Yay.
- KUZU, Derya Evren (2003); Çanakkale lili Gelibolu İçesi ve Köyleri Ağızları, Trakya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, Edirne.

MUSLU, Co kun (2007); Vize İçesi ve Köyleri A ızları, Trakya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, Edirne.

ANLI, Cevdet (1990); Kırklareli li Merkez İçe ve Köyleri A ızları (nceleme-Metin), Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Edirne.

OLCAY, Selâhattin (1995); Do u Trakya Yerli A zı, Ankara: TDK Yay.

TOSUN, Iker (2004); Tekirda Merkez İçe ve Köyleri A ızları, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Edirne.

KAYNAKLAR

AL , Nigâr (2004); Bulgaristan Kırcaali Bölgesi Türk A ızları, C. 1-2, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.

BURAN, Ahmet (1996); Anadolu A ızlarında sim Çekim (Hâl) Ekeri, Ankara: TDK Yay.

BURAN, Ahmet (2007); "Ça da Türk Yazı Dillerinde ve Türkiye Türkçesi A ızlarında kincil Uzun Ünlüler", II. Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi öleni (10-12 Nisan 2006), Bildiriler, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yay., s. 31-47.

CAFERO LU, Ahmet (1960); "Anadolu ve Rumeli A ızları Ara tırmalarının Bugünkü Durumu", VIII. Türk Dil Kurultayında Okunan Bilimsel Bildiriler 1957, Ankara: TDK Yay., s. 65-70.

DALLI, Hüseyin (1991); Kuzeydo u Bulgaristan Türk A ızları Üzerine Ara tırmalar, Ankara: TDK Yay.

ECKMANN, Janos (1988); "Dinler (Makedonya) Türk A zı", TDAY Belleten 1960, Ankara: TDK Yay., s. 189-204.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008

-
- ECKMANN, Janos (2004); "Edirne A zı", Çev.: O uzhan Durmu , İmî Ara tırmalar, Sayı: 18, stanbul: Gökkuşbe Yay., s. 135-150.
- GÜLENSOY, Tuncer (1985); "Anadolu A ızlarında İmdiki Zaman Eki", Türk Kültürü Ara tırmaları, Prof. Dr. İbrahim Kafeso lu'nun Hatırasına Arma an, Ankara: TKAE Yay., s. 281-295.
- GÜLENSOY, Tuncer- Alkaya, Ercan (2003); Türkiye Türkçesi A ızları, Ankara: Akça Yay.
- GÜN EN, Ahmet (2004); "Edirne ve Yöresi A ızlarında Aile' ve 'Topluluk' İmleri Yapan -in (-ıyn ~ iyn , -ıyl, -ıylı ~ -ıylın) Eki Üzerine", Türk Dili, Sayı: 626, Ankara: TDK Yay., s. 150-162.
- GÜN EN, Ahmet (2007); "Anadolu A ızlarında Tasvir Fiilleri: Orta Anadolu A ızları", II. Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi öleni (10-12 Nisan 2006), Bildiriler, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yay., s. 88-104.
- HAZA , G. (1960); "Rodop Türk A ızları", VIII. Türk Dil Kurultayında Okunan Bilimsel Bildiriler 1957, Ankara: TDK Yay., s. 127-130.
- HAZA , G. (1988); "Rumeli A ızlarının Tarihi Üzerine",

Do u Trakya A ızlarının ekil Bilgisini